

www.ccoo.cat

Segon Informe sobre l'evolució de les desigualtats socials a Catalunya: AUGMENTA LA BRETXA SOCIAL

novembre 2015

55

DOCUMENTS SINDICALS

Secretaria de Comunicació
i Xarxes Socials

**Segon Informe sobre l'evolució de les
desigualtats socials a Catalunya:
AUGMENTA LA BRETXA SOCIAL**

Novembre del 2015

Índex

0. Introducció	5
1. Despesa en protecció social	5
2. Pressió fiscal	8
3. Prestacions socials	14
4. Mercat de treball	19
5. Educació: resultats segons nivells econòmics	34
6. Distribució de la renda. Pobresa	37
6.1. Evolució de la renda de les llars	37
6.2. Desigualtats de renda	40
6.3. Evolució de les rendes salarials	53
6.4. Desigualtats en rendes salarials	57
6.5. Salarització i bretxa salarial entre homes i dones	58
6.6. Risc de pobresa en el treball	60
7. Resum	61
8. Conclusions	65
9. Diferències significatives en relació amb l'informe de l'any anterior	66

0. Introducció

En el present informe s'analitzen diferents indicadors sobre l'evolució de la despesa social, la pressió fiscal, les prestacions socials, el mercat de treball i la renda i la seva distribució a Catalunya al llarg de la crisi econòmica iniciada el 2008 fins a les últimes dades disponibles. Es comparen els resultats de la mateixa evolució de les desigualtats a Catalunya, i també es compara amb l'evolució dels mateixos indicadors per al conjunt de països que conformen la UE-28. Al llarg de l'informe es relacionen també les dades catalanes amb la mitjana de l'economia espanyola, especialment per a aquelles variables en què les dades disponibles per a Espanya estan més actualitzades que per a Catalunya.

La motivació de l'informe respon a la necessitat de conèixer amb una visió de globalitat l'afectació de la crisi pel que fa a les condicions de vida i de treball de la població catalana, i si aquesta afectació mostra diferències significatives amb la situació anterior i en relació amb l'entorn europeu. L'informe actualitza les dades analitzades en el primer Informe sobre l'evolució de les desigualtats socials a Catalunya, publicat pel CERES el març del 2014.

En actualitzar les sèries per incorporar l'any 2013, i en alguns casos, el 2014, s'han actualitzat també les dades anteriors en els casos en els quals la font original les ha recalculat.

1. Despesa en protecció social

La despesa pública en protecció social¹ és un dels principals instruments de què disposa l'estat del benestar per a la lluita contra les desigualtats.

Catalunya, tal com succeeix per a Espanya, ha mantingut al llarg dels anys un esforç relatiu en despesa de protecció social significativament inferior a la majoria de països de la UE. Entre els anys 2000 i 2007, Catalunya ha mantingut una falca relativament

---

¹ D'acord amb l'Idescat, les dades sobre protecció social s'elaboren d'acord amb la metodologia Seepros, que impulsa l'Eurostat. Aquesta metodologia parteix d'una concepció molt àmplia de la protecció social, en la qual es preveu tant l'acció de les entitats públiques com la de les privades, sempre que es realitzi amb l'objectiu de protegir un tercer i que no existeixi contrapartida equivalent i simultània de la persona protegida. L'objectiu de la metodologia és, fonamentalment, aconseguir xifres comparables entre diferents països, independentment de la diversitat de formes que prenen els corresponents sistemes de protecció social i inclou les funcions o els riscos i les necessitats següents:

1. Malaltia / atenció sanitària: manteniment de la renda i suport en efectiu a causa d'una malaltia física o mental, amb l'excepció dels casos d'invalidesa. Atenció sanitària destinada a conservar, restablir o millorar l'estat de salut de les persones protegides.
2. Invalidesa: manteniment de la renda i suport en efectiu o en espècie (exceptuant l'atenció sanitària) relacionat amb la incapacitat de les persones disminuïdes físiques o psíquiques.
3. Vellesa: manteniment de la renda i suport en efectiu o en espècies (exceptuant atenció sanitària) relacionada amb la vellesa.
4. Supervivència: manteniment de la renda i suport en efectiu o en espècies relacionada amb la mort d'un membre de la família.
5. Família/fills: assistència en efectiu o en espècies (exceptuant atenció sanitària) relacionada amb l'embaràs, el naixement i l'adopció, l'atenció d'infants i altres familiars.
6. Atur: manteniment de la renda i assistència relacionades amb la situació d'atur.
7. Habitatge: ajut per al finançament de l'habitatge.
8. Exclusió social no classificada en una altra part: prestacions en efectiu o en espècies (excepte atenció sanitària), destinades a lluitar contra l'exclusió social, sempre que no siguin considerades en una altra funció.

constant de pràcticament 10 punts percentuals per sota de la mitjana del pes de la despesa de protecció social sobre el PIB dels països de la UE-28, i fins i tot per sota de la d'Espanya.

Les dades del pes de la despesa en protecció social sobre el PIB en els primers anys de la crisi, del 2008 al 2009, mostren com la resposta dels estabilitzadors automàtics pel costat de la despesa,² conjuntament amb el retrocés de l'activitat econòmica, es tradueix en un increment del pes de la despesa en protecció social sobre el PIB, tant a Catalunya i a Espanya com al conjunt de països de l'àmbit europeu.

A partir de l'any 2010 i al llarg del 2011 i 2012, es posa de manifest el procés de retallades de la despesa en protecció social dels governs català i espanyol malgrat la persistència de la crisi econòmica. Si excloem la despesa en atur i en vellesa —la primera perquè encara respon a la inèrcia dels estabilitzadors automàtics per les molt negatives conseqüències de la crisi sobre l'ocupació, i la segona perquè té una dinàmica pròpia fruit de la incorporació en el sistema de nous jubilats amb millors trajectòries de cotitzacions—, es pot observar l'impacte de les retallades en la despesa de protecció social, amb una caiguda del seu pes sobre el PIB. A Catalunya cau del 9,5% del PIB al 8,7% entre els anys 2009 i 2012, mentre que al conjunt d'Espanya cau de l'11,5% del PIB al 10,7% del 2009 al 2012, en un context on les necessitats de protecció estan incrementant i en un entorn europeu on el pes d'aquesta mateixa despesa es manté estable al voltant del 15% del PIB.

Conjuntament amb la despesa en protecció social, la despesa pública en educació també es configura com un dels instruments més importants de l'estat del benestar per a la lluita contra les desigualtats, especialment en la vessant de la igualtat d'oportunitats de la població més jove. L'esforç a Catalunya en despesa pública d'educació en relació amb el PIB també ha estat històricament inferior als nivells mitjans dels països de la UE-28, gairebé 2 punts percentuals per sota, fins i tot menor que el pes per al conjunt d'Espanya. Tot i així, els anys precedents a la crisi, del 2004 al 2007, Catalunya havia mostrat, com Espanya, una modesta reducció d'aquestes diferències.

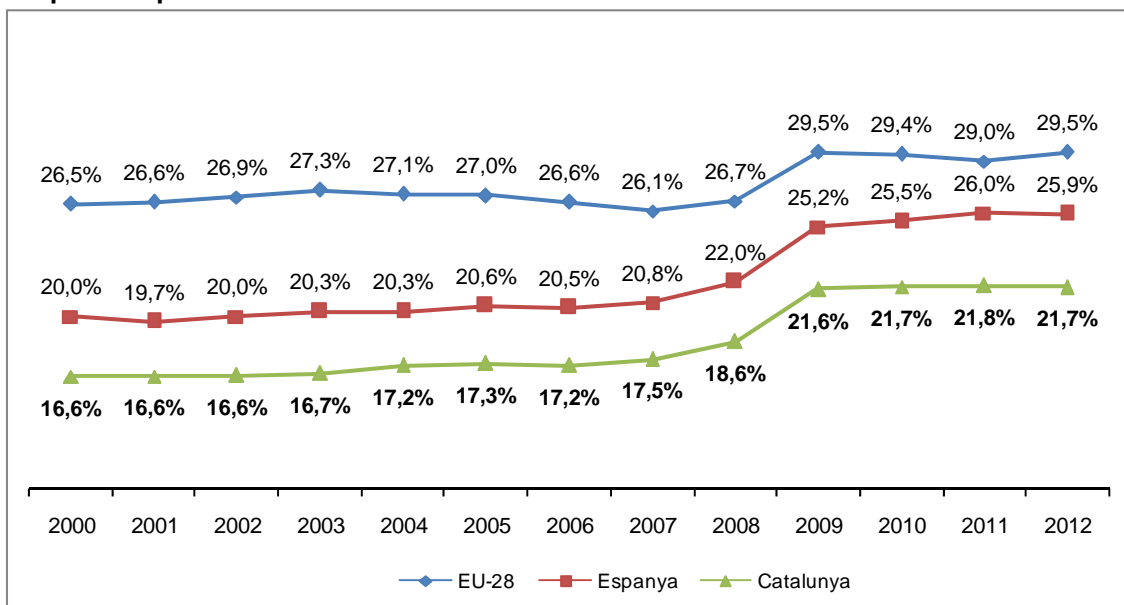
Després de l'increment inicial, del 2007 al 2009, del pes de la despesa pública en educació sobre el PIB, com a conseqüència de la caiguda del PIB català, s'observa amb la darrera dada disponible del 2011 com retrocedeix el pes sobre el PIB de la despesa pública en educació a Catalunya. Les dades del conjunt d'Espanya i de la despesa en educació de la Generalitat indiquen el retrocés de l'esforç en despesa educativa pública fins a l'any 2013.

---

² Els estabilitzadors automàtics pel costat de la despesa són aquelles modificacions de despesa pública que s'activen de forma automàtica pel funcionament mateix de l'economia, i que, per tant, no són fruit d'una decisió deliberada del Govern, com, per exemple, l'increment de la despesa en prestacions d'atur en situació de recessió econòmica.

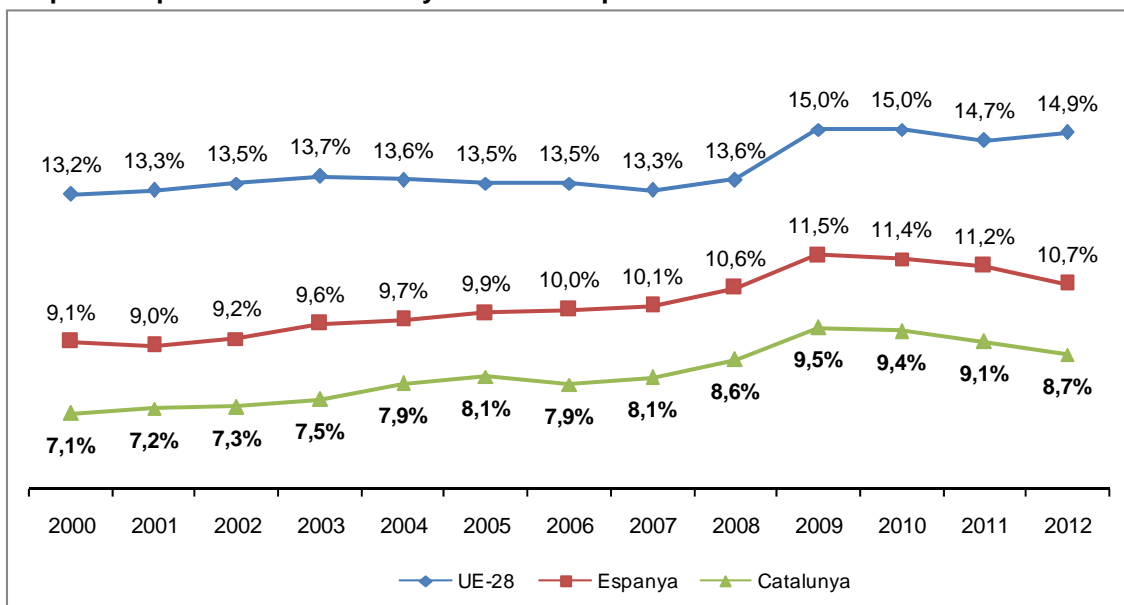

Despesa en protecció social sobre el PIB. 2000-2012

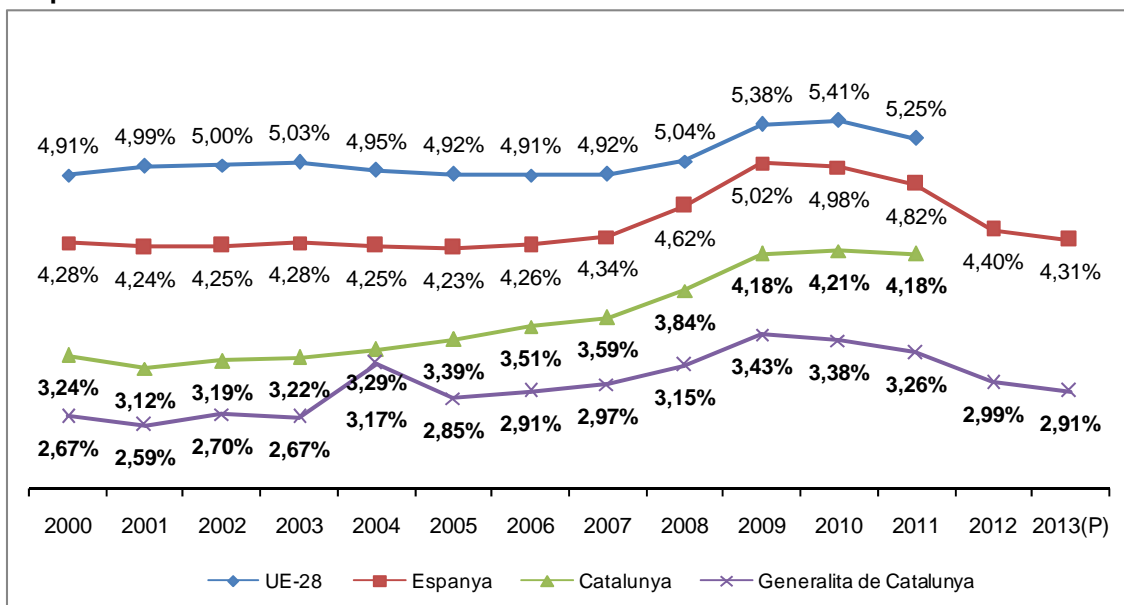
Nota: per a les dades de la UE: de l'any 2000 al 2004, dades de la UE-25; de l'any 2005 al 2007, dades de la UE-27, i de l'any 2008 al 2012, dades de la UE-28; en el càlcul de Catalunya s'utilitza el PIB en termes SEC 2010 de la CR
 Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, l'INE i l'Idescat

Despesa en protecció social menys vellesa i supervivència i atur sobre el PIB. 2000-2012

Nota: per a les dades de la UE: de l'any 2000 al 2004, dades de la UE-25; de l'any 2005 al 2007, dades de la UE-27, i de l'any 2008 al 2012, dades de la UE-28; en el càlcul de Catalunya s'utilitza el PIB en termes SEC 2010 de la CR
 Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, l'INE i l'Idescat

Despesa en educació sobre el PIB. 2000-2013

Nota: per a les dades de la UE: de l'any 2000 al 2001, dades de la UE-27, i de l'any 2002 al 2011, dades de la UE-28; el càlcul de Catalunya són dades de l'Idescat. Les dades de despesa en educació de la Generalitat s'obtenen del Ministeri d'Educació i es posen en relació amb el PIB en termes SEC 2010 de la CR

(p): dada provisional

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, l'INE i l'Idescat, i l'estadística de "Gasto público en educación en España", del Ministeri d'Educació i Ciència

2. Pressió fiscal

Com ja posàvem de manifest en el darrer informe de desigualtats, una de les raons per les quals es manté la distància respecte a la mitjana de països de la UE-28 en relació amb l'esforç en despesa de protecció social i d'educació és perquè Catalunya i Espanya han construït un sistema tributari amb un menor esforç fiscal o pressió fiscal que la majoria de països de la UE-28, la qual cosa limita la capacitat dels seus governs per implementar polítiques amb un impacte més gran en la lluita contra les desigualtats socials. En els vuit anys previs a la crisi,³ entre el 2000 i el 2007, la pressió fiscal a Espanya ha estat en termes mitjans 4,1 punts percentuals per sota de la mitjana dels països de la UE-27, si bé els tres darrers anys abans de la crisi (2005-2007) aquesta distància es va retallar gairebé en dos punts percentuals com a resultat del creixement de l'activitat econòmica.

Al llarg de la crisi, aquesta distància es consolida i tendeix fins i tot a augmentar; així, en termes mitjans de l'any 2008 al 2013, Catalunya i Espanya mantenen una pressió fiscal que se situa 6,5 punts percentuals i 6,7 punts percentuals, respectivament, per sota de la mitjana dels països de la UE-28.

³ No es disposa d'una sèrie tan llarga de pressió fiscal per a Catalunya.

Des de l'inici de la crisi i fins a l'any 2013 (última dada disponible), mentre la pressió fiscal mitjana dels països de la UE-28 es manté relativament estable, amb un lleuger increment de 0,6 punts percentuals, la pressió fiscal a Catalunya s'ha reduït en 5,2 punts percentuals, la caiguda més gran (conjuntament amb Xipre) comparada amb tots els països de la UE-28, i en el conjunt d'Espanya la caiguda ha estat de 4 punts percentuals. Així, l'any 2013 la pressió fiscal mitjana a la UE-28 és del 39,1%, mentre que a Catalunya i Espanya és del 31,8% i el 32,4%, respectivament.

Si bé en els primers anys de la crisi, del 2008 al 2009, en pràcticament tots els països de la UE-28 té lloc una reducció de la pressió fiscal, en els tres anys següents, del 2011 al 2013, la majoria d'aquests recuperen l'esforç fiscal perdut, que se situa, l'any 2013, en termes mitjans, en nivells fins i tot superiors als anteriors a la crisi. A Catalunya, i al conjunt d'Espanya, tot i els tímids increments que tenen lloc a partir del 2010, en cap cas s'han recuperat els nivells de pressió fiscal anteriors a la crisi.

La reducció de la pressió fiscal en els primers anys de la crisi (2008 i 2009), en pràcticament tots els països de la UE-28, respon en bona part a l'actuació dels estabilitzadors econòmics automàtics pel costat dels ingressos.⁴ Catalunya, i també Espanya, destaquen per la més elevada intensitat de la caiguda de la pressió fiscal, com a conseqüència d'una dependència més gran dels sectors més afectats per la crisi, i també per les rebaixes en la fiscalitat introduïdes pels diferents governs.

La capacitat d'un govern per implementar polítiques a favor de la igualtat social no depèn només del nivell d'esforç fiscal, sinó que aquestes polítiques també poden ser afavorides amb estructures tributàries més progressives en què la contribució impositiva depengui de forma creixent de la capacitat econòmica dels contribuents, afavorint els mecanismes de redistribució de la renda.

En l'anterior informe ja identificàvem que en tots els països de la UE-28 la majoria de la recaptació s'obté de figures tributàries de caràcter regressiu. I que l'estructura tributària de Catalunya, i també d'Espanya, depenia encara en més gran mesura que en la majoria de països de la UE-28 de tributs de caràcter regressiu.

En el cas de Catalunya, amb dades dels anys previs a la crisi (2004-2007), el 65,5% de la recaptació tributària s'obtenia d'estructures impositives de caràcter regressiu. Així, només el 34,5% de la recaptació provenia d'impostos progressius associats als impostos corrents sobre la renda i la riquesa i els impostos sobre el capital.⁵ En el cas d'Espanya aquest pes era del 32,9%.

També es pot destacar que en els anys previs a l'actual crisi econòmica tant en l'economia catalana com en el conjunt de l'espanyola, del 2004 al 2007, el pes de la tributació directa, associada als impostos sobre la renda i la riquesa i el capital, va guanyar pes relatiu en detriment tant de la imposició indirecta com de les cotitzacions

---

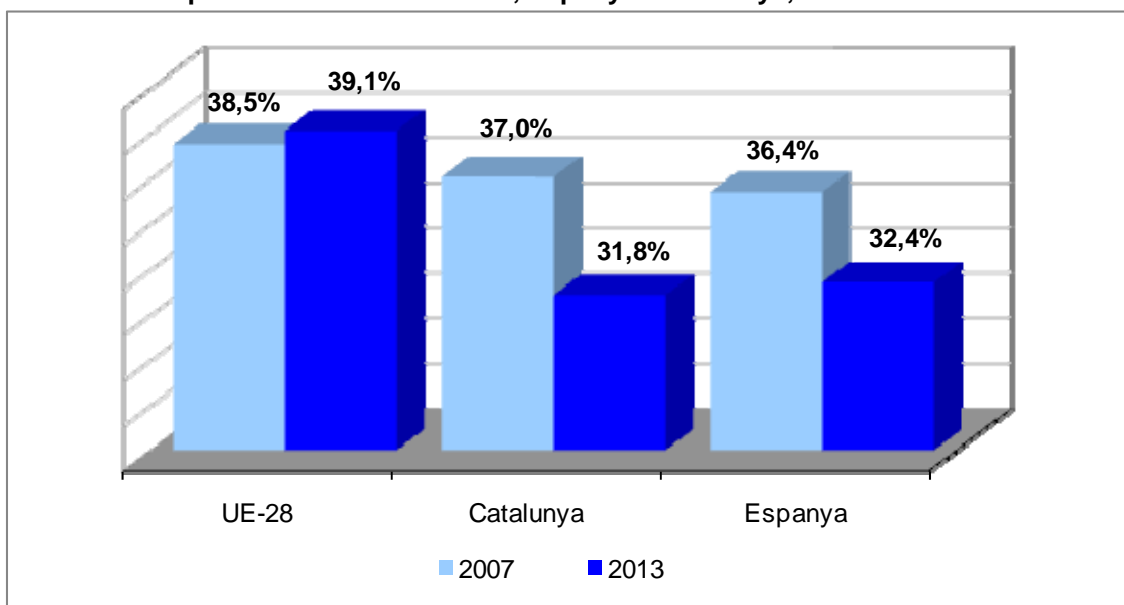
⁴ Els estabilitzadors automàtics pel costat dels ingressos són aquelles modificacions dels ingressos públics que s'activen de forma automàtica pel funcionament mateix de l'economia i que, per tant, no són fruit d'una decisió deliberada del Govern en la política fiscal, com, per exemple, la reducció dels ingressos tributaris en situació de recessió econòmica.

⁵ Impostos de caràcter directe i, per tant, amb una estructura més progressiva de l'impost pel fet de poder tenir en compte en la seva recaptació la capacitat econòmica del subjecte passiu.

a la Seguretat Social. Al llarg dels anys de crisi s'ha revertit aquesta tendència amb una caiguda més acusada de la recaptació de la tributació directa que del conjunt de figures tributàries amb un caràcter més regressiu.

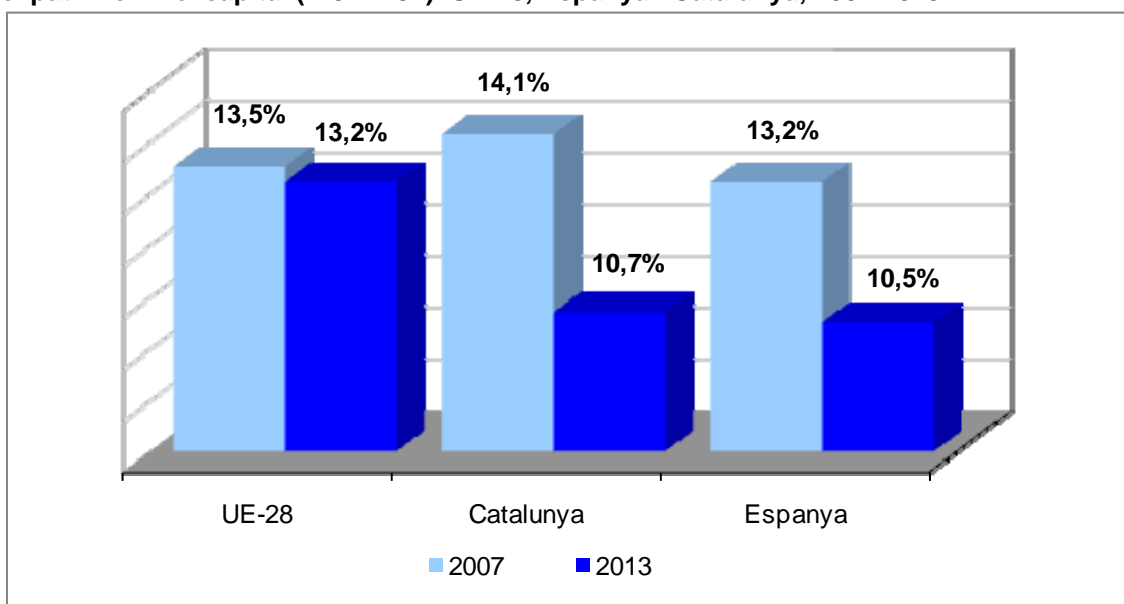
En els sis anys de crisi, del 2008 al 2013, la caiguda de la pressió fiscal a Catalunya ha recaigut principalment en la tributació directa, en què es perden 3,4 pp de pressió fiscal, mentre que en la tributació indirecta es perden 1,0 pp de pressió fiscal, i en la tributació de cotitzacions socials es perden 0,6 pp de pressió fiscal. En la mitjana de la UE-28 l'estructura impositiva s'ha mantingut relativament més estable amb una lleugera pèrdua de pes de la tributació directe, de 0,3 pp, que guanyen la pressió fiscal en cotitzacions socials i la tributació indirecta, 0,7 punts percentuals i 0,3 punts percentuals, respectivament.

Evolució de la pressió fiscal total. UE-28, Espanya i Catalunya, 2007-2013

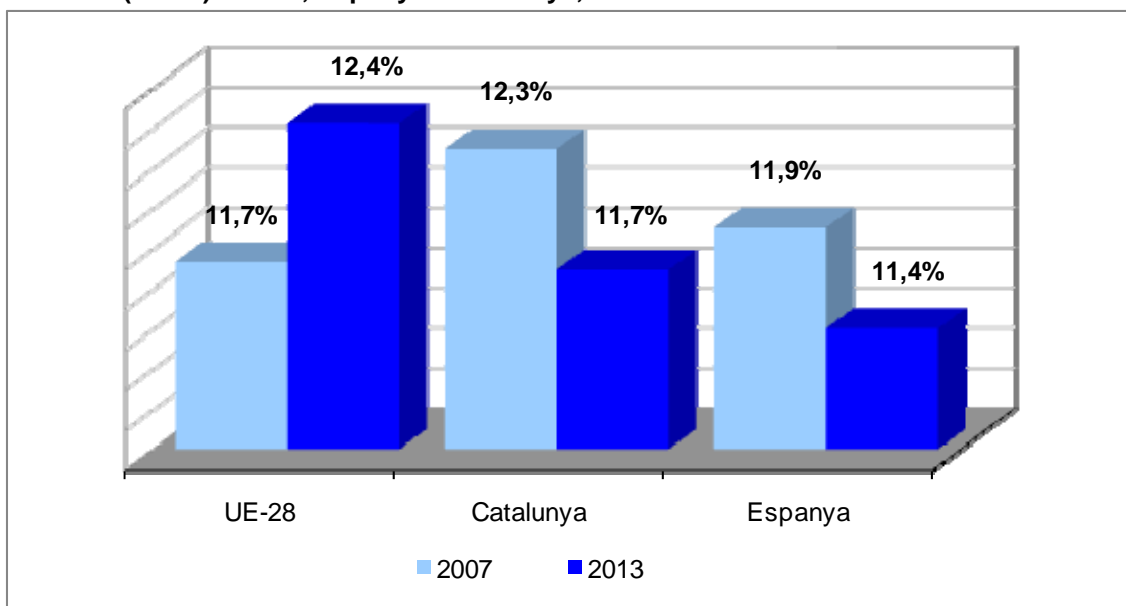
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

Evolució de la pressió fiscal en impostos directes. Impostos sobre la renda, el patrimoni i el capital (D.5 +D.91). UE-28, Espanya i Catalunya, 2007-2013

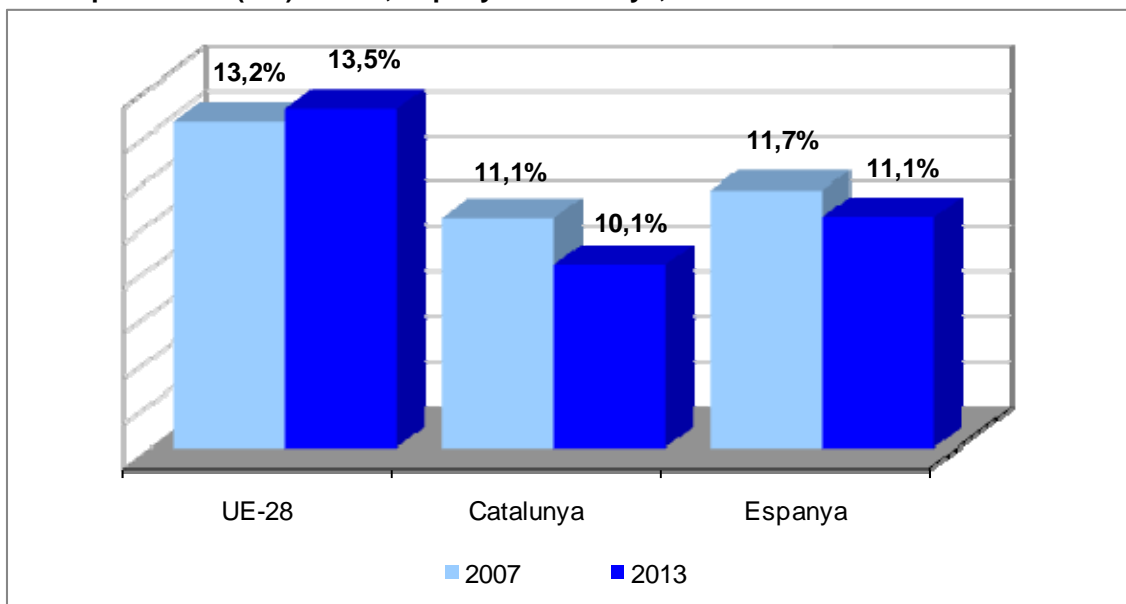
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

Evolució de la pressió fiscal en cotitzacions a la Seguretat Social. Cotitzacions socials efectives (D.611). UE-28, Espanya i Catalunya, 2007-2013

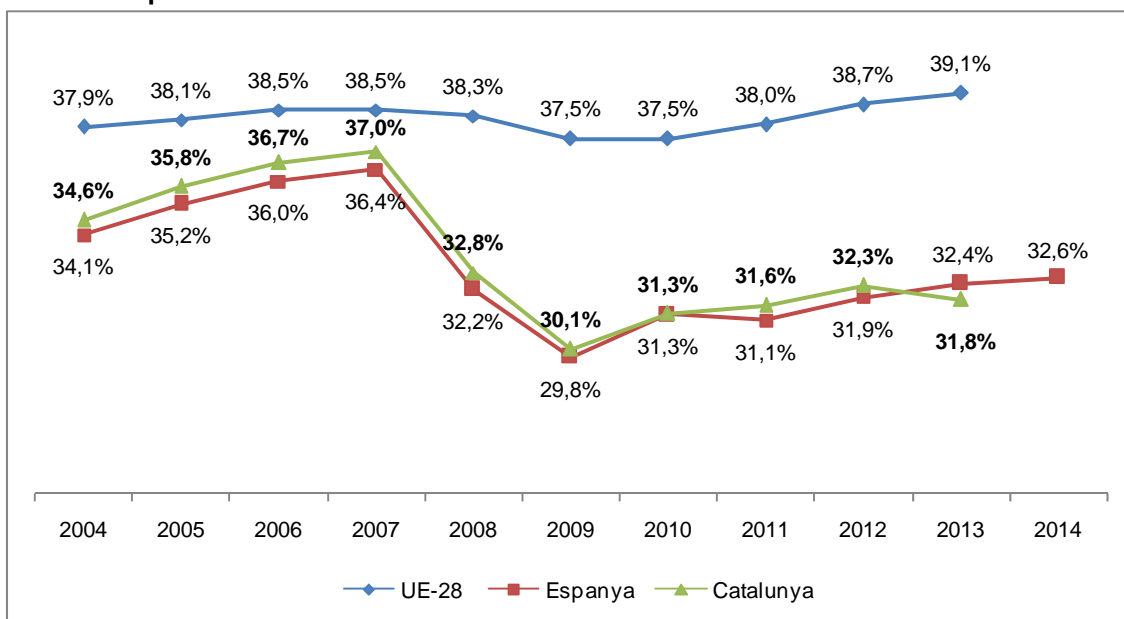
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

Evolució de la pressió fiscal en impostos indirectes. Impostos sobre la producció i les importacions (D.2). UE-28, Espanya i Catalunya, 2007-2013

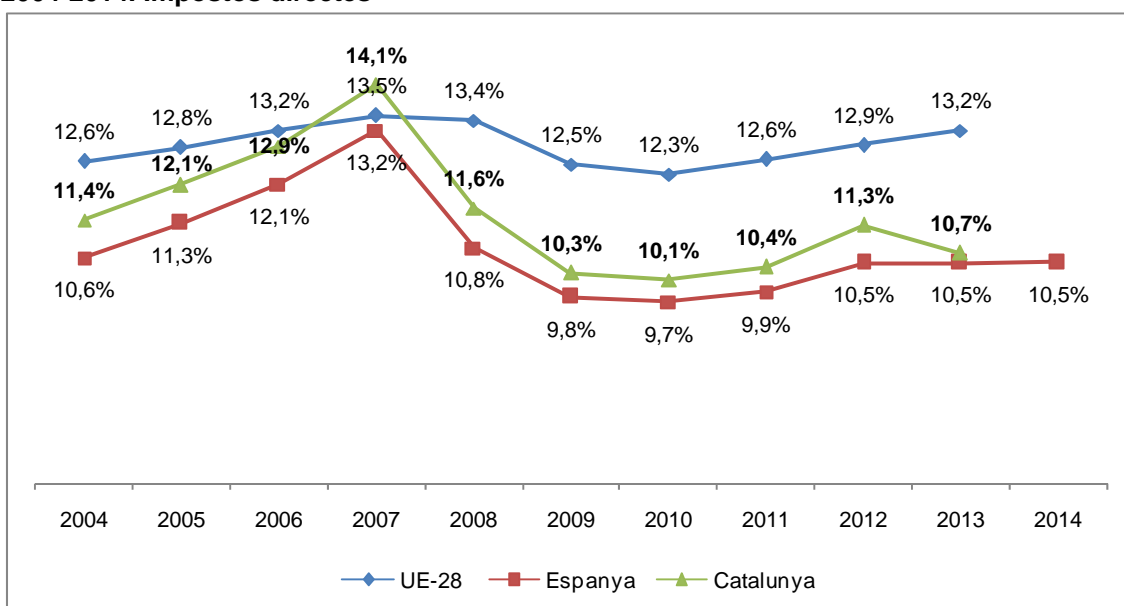
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

Pes dels impostos i les cotitzacions socials efectives sobre el PIB. 2004-2014

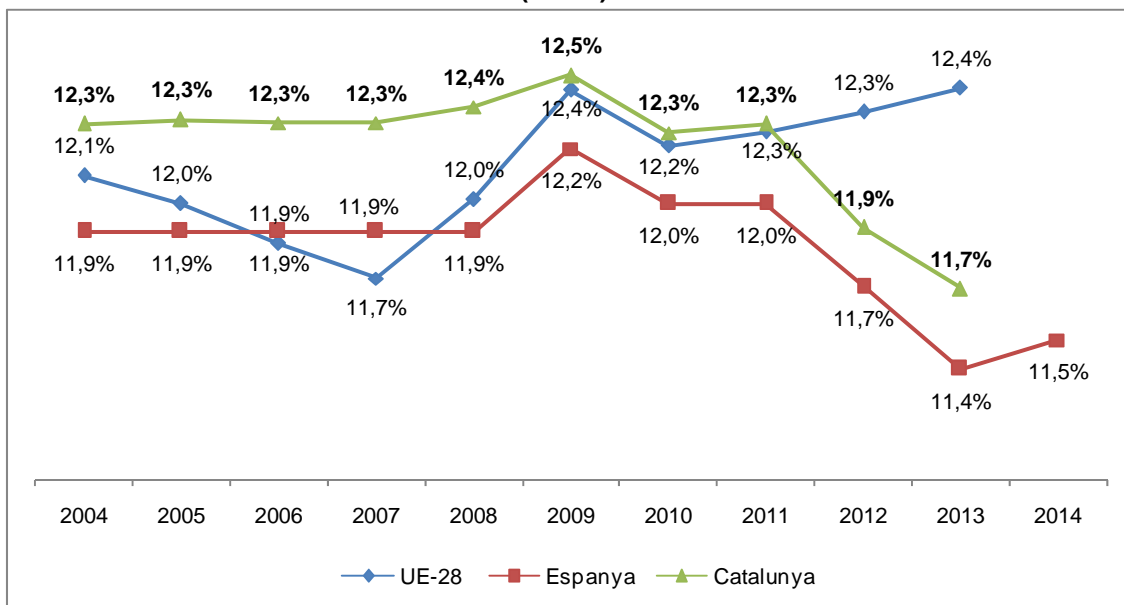
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

Pes dels impostos sobre la renda, el patrimoni i el capital (D.5 + D.91) sobre el PIB. 2004-2014. Impostos directes

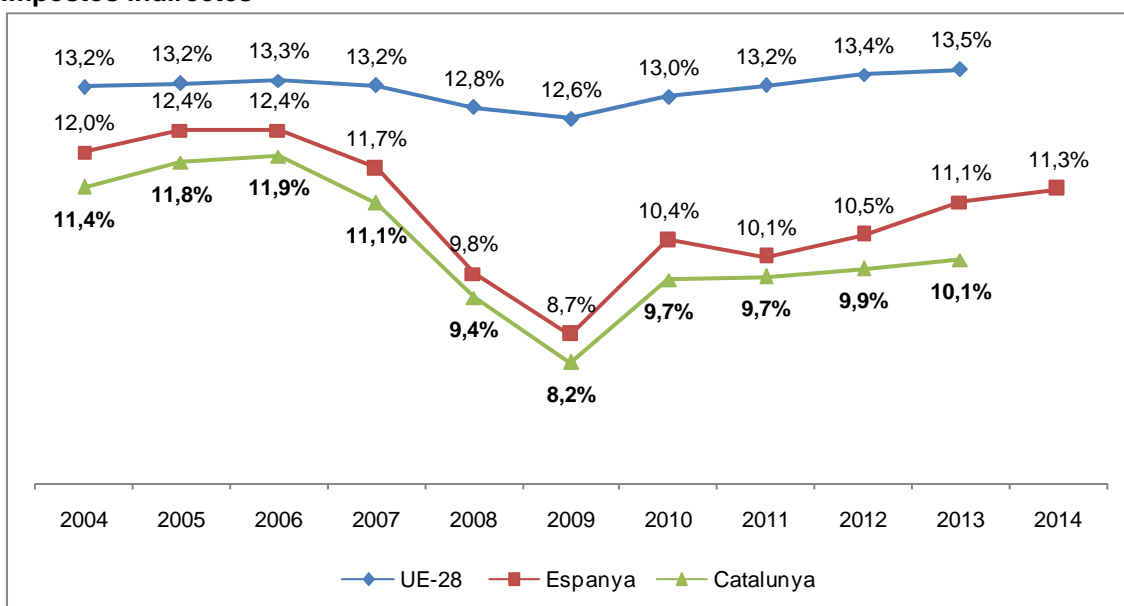
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

Pes de les cotitzacions socials efectives (D.611) sobre el PIB. 2004-2014

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

Pes dels impostos sobre la producció i les importacions (D.2) sobre el PIB. 2004-2014. Impostos indirectes

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, comptabilitat nacional i repercussió de la tributació en el territori

3. Prestacions socials

En els últims anys, les pensions contributives de la Seguretat Social, de les quals les pensions de jubilació representen dues terceres parts, o s'han congelat (any 2011) o han augmentat per sota de l'increment mitjà de l'IPC. Això suposa una pèrdua continuada del poder adquisitiu dels pensionistes. El 2014, però, la relació s'ha invertit lleugerament com a resultat de l'estancament mitjà anual dels preus.

Les persones beneficiàries de pensions no contributives de la Seguretat Social es redueixen de manera sostinguda des del 2007 fins al 2013. A partir del 2014, s'incrementen tant les persones beneficiàries de pensions d'invalidesa com les beneficiàries de pensions no contributives de jubilació. Cal tenir en compte que les dones tenen un pes clarament superior al dels homes en les pensions no contributives mentre que els homes tenen més presència en les pensions contributives.

Pel que fa a les prestacions per desocupació, s'observa un creixement de persones beneficiàries fins al 2010, dos anys després de l'inici de la crisi, i una reducció continuada a partir del 2011. En el cas de la prestació contributiva d'atur, la reducció comença un any abans, el 4t trimestre del 2010, mentre que en el cas del subsidi d'atur la reducció de persones beneficiàries s'inicia a finals del 2011. Cal recordar que l'etapa de més intensitat pel que fa a la pèrdua d'ocupació és la que va de finals del 2008 a finals del 2009, que la màxima durada de la prestació d'atur és de dos anys i que s'accedeix al subsidi d'atur després d'haver exhaurit la prestació contributiva d'atur.

Segons l'Enquesta de població activa, l'any 2014 només un 30,9% de les persones aturades rep alguna prestació o ajuda pública. L'evolució d'aquesta dada indica una reducció de la protecció a partir del 2010.

Per la seva banda, la renda mínima d'inserció presenta també una tendència a la reducció, tot i que amb algun episodi de lleuger increment, fins al 2010. El 2013, però, s'incrementen tant els expedients com l'import executat. El 2014 continua aquest increment, que és significatiu en el cas de l'import executat, malgrat que encara està per sota de la situació anterior a les retallades.

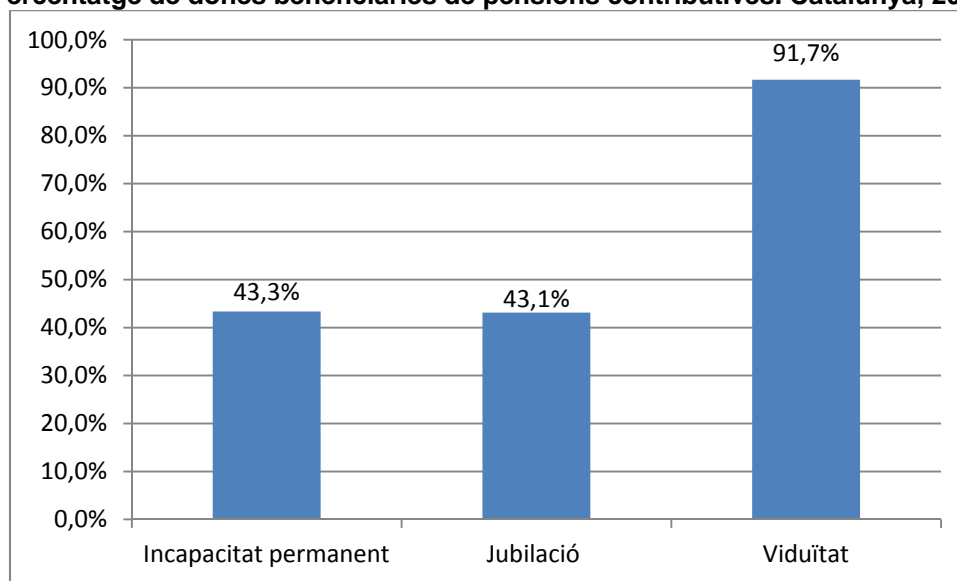
3.1. Pensions contributives

Revaloració anual de pensions i increment mitjà anual de l'IPC

	% revaloriació de pensions	Increment de l'IPC mitjà anual
2007	2%	3,0%
2008	2%	4,1%
2009	2%	0,2%
2010	1%	2,0%
2011	0%	3,3%
2012	1%	2,9%
2013	1%	1,7%
2014	0,25%	0,1%

Font: Butlletí Oficial de l'Estat

Percentatge de dones beneficiàries de pensions contributives. Catalunya, 2013

Font: informe del 8 de març del 2015 de la Secretaria de la Dona i Cohesió Social de Comissions Obreres de Catalunya a partir de dades de l'IMSERSO

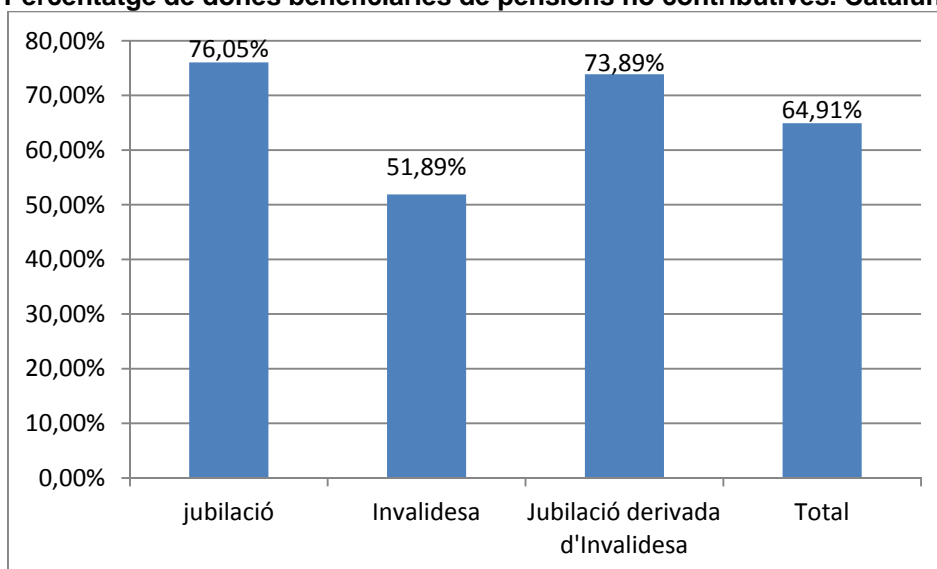
3.2. Pensions no contributives

Persones beneficiàries de pensions no contributives a Catalunya

	Total	Invalidesa	Jubilació	LISMI
2007	58.679	25.450	33.229	2.823
2008	57.685	25.032	32.653	2.283
2009	56.589	24.666	31.923	1.970
2010	56.194	24.665	31.529	1.754
2011	55.905	24.465	31.440	1.547
2012	56.012	24.788	31.224	1.344
2013	55.659	24.873	30.786	1.185
2014	56.527	25.421	31.106	1.052

Font: Boletín de Estadísticas Laborales

Percentatge de dones beneficiàries de pensions no contributives. Catalunya, 2014

Font: IMSERSO

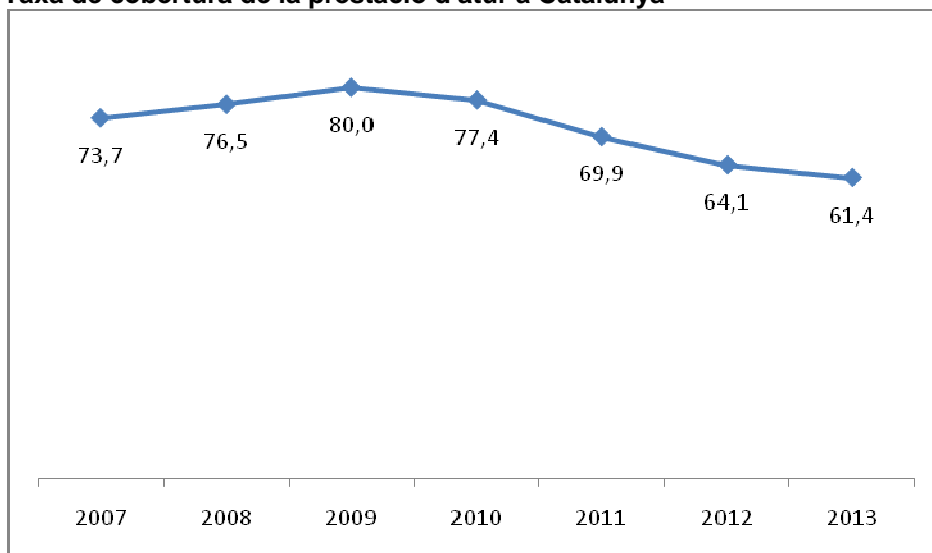
3.3. Prestacions per desocupació i taxa de cobertura

Persones beneficiàries de prestacions per desocupació a Catalunya

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Prestació d'atur	147.192	203.546	297.951	269.411	239.093	234.636	215.318
Prestació parcial	2	14	152	119	414	918	678
Subsidi d'atur	50.243	61.335	113.054	186.179	176.808	173.483	168.132
Capitalització	31.416	33.848	32.695	32.343	31.113	30.259	30.534
Renda activa d'inserció	2.324	2.718	4.792	7.860	15.532	23.485	27.396
Total	231.177	301.461	448.645	495.912	462.960	462.781	442.058

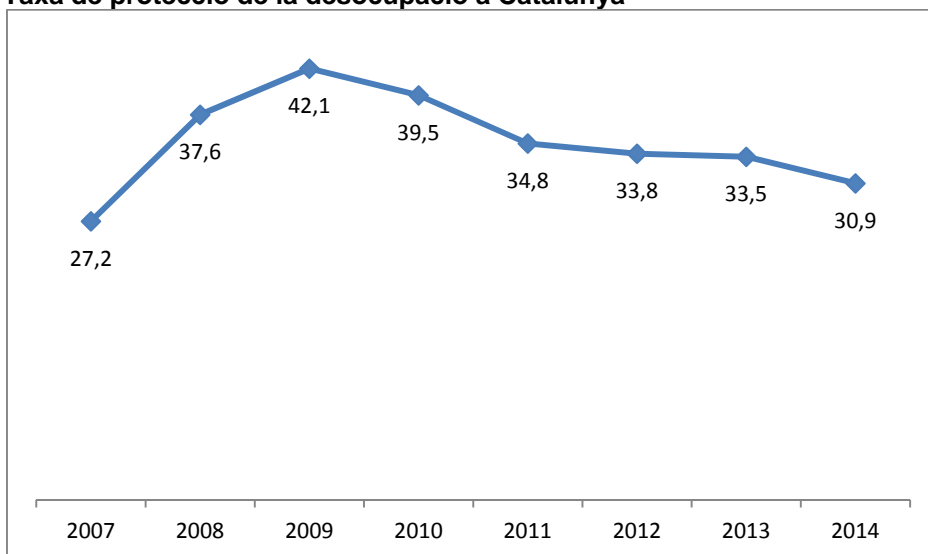
Font: Boletín de Estadísticas Laborales

Taxa de cobertura de la prestació d'atur a Catalunya

Font: Servicio Público de Empleo Estatal

Taxa de protecció de la desocupació a Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de l'explotació de les microdades de l'EPA

Renda mínima d'inserció. 31 de desembre de cada any

Any	Valors		Variació interanual	
	Expedients vigents	Import executat	Expedients vigents	Import executat
2007	12.625	71.755.813	0,41%	11,93%
2008	13.708	76.322.337	8,58%	6,36%
2009	22.068	109.463.419	60,99%	43,42%
2010	30.284	159.795.965	37,23%	45,98%
2011	24.765	170.468.717	-18,22%	6,68%
2012	23.123	129.979.299	-6,63%	-23,75%
2013	24.988	132.762.615	8,07%	2,14%
2014	27.071	162.011.253	8,34%	22,03%

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

4. Mercat de treball

La crisi d'ocupació s'inicia el 2008 amb una important caiguda de la població ocupada i de la població assalariada, i continua de manera sostinguda fins al 2013. Com a conseqüència directa d'aquesta destrucció de llocs de treball, l'increment de la població aturada fa un salt important també en el 4t trimestre del 2008 i durant el 2009. Tot i que posteriorment el ritme es modera, l'augment de la població aturada encara continua fins al 2013.

El 2014, però, es produeix un canvi. La població aturada es redueix i la població ocupada comença a créixer per primer cop des de l'inici de la crisi. Tot i així la població ocupada encara és un 15,4% inferior a la que hi havia el 2008.

D'altra banda, a partir de finals del 2009, un any després de l'inici de la crisi, com a conseqüència de la pèrdua de llocs de treball, s'inicia una tendència a la pèrdua d'efectius poblacionals. La població de 16 anys i més es comença a reduir per la marxa de població a fora de Catalunya, fonamentalment a l'estranger. En aquesta pèrdua de població potencialment activa, que continua el 2014, hi té el principal protagonisme la població immigrada.

També es redueix la població activa. Una part d'aquesta reducció és imputable a la població que marxa de Catalunya i una altra és el resultat del pas a la inactivitat. En aquest darrer cas, hi tenen un paper important els joves que decideixen reincorporar-se als estudis després que les oportunitats de treball es vagin reduint trimestre rere trimestre.

L'anàlisi de les taxes ens mostra una reducció de la taxa d'ocupació, que ja a partir del 2010 passa a estar per sota de la de la UE-27, i un augment de la taxa d'atur que supera la taxa europea ja el 2008. El 2014 es produeix un canvi i la taxa d'ocupació mitjana s'incrementa en 2 punts percentuals respecte a l'any anterior, mentre la taxa d'atur mitjana es redueix en 3 punts també en termes interanuals. Aquesta evolució presenta variacions segons el sexe, l'edat i la nacionalitat, tal com ens mostren les taules i els gràfics que presentem en aquest apartat.

Els homes presenten una tendència a la reducció de la seva taxa d'activitat durant tot el període. En canvi la taxa d'activitat femenina, s'incrementa. Aquest augment de l'activitat femenina pot respondre, tal com ja s'ha interpretat en altres etapes de crisi, a una estratègia familiar que intenta compensar la pèrdua d'ocupació masculina motivada per la greu crisi de sectors molt masculinitzats, especialment el de la construcció, sobretot a partir del segon any de crisi. Les taxes d'ocupació d'homes i dones s'acosten, després de la important caiguda de la taxa masculina entre el 2008 i el 2009, caiguda que continua sent superior en el cas dels homes fins al 2013. El 2014 l'inici de recuperació de l'ocupació és similar en ambdós sexes. La taxa d'atur dels homes, que fins al 2007 havia estat per sota de la taxa d'atur femenina, la sobrepassa i es manté per sobre encara el 2014.

La població potencialment activa més jove (de 16 a 24 anys) presenta una molt important reducció de la taxa d'activitat, que, sabem, coincideix amb un increment del percentatge de joves matriculats en estudis postobligatoris. Es tracta d'un canvi

d'orientació del treball no qualificat a la millora del propi capital formatiu, com a alternativa a les dificultats creixents que presenta el mercat de treball, no només en termes de demanda de mà d'obra, sinó també en termes de qualitat de les condicions de treball que ofereixen les empreses. D'altra banda, aquells i aquelles joves que continuen volent treballar, presenten una taxa d'ocupació per sota de la meitat de la que tenia aquest grup d'edat a finals del 2007 i també una taxa d'atur que triplica la de l'inici del període. Aquesta taxa d'atur juvenil (de 16 a 24 anys) es redueix el 2014, igual que ho fa la taxa del grup central (de 25 a 54 anys).

La població estrangera mostra força oscil·lació en les taxes, especialment en la taxa d'activitat, atesos els moviments de població als quals es veuen sotmesos com a col·lectiu. El 2010 i el 2011 la conseqüència de la marxa de població en edat de treballar, que és superior a la reducció de població activa, és l'increment de la seva taxa d'activitat. El 2014, però, la reducció d'actius és superior a la reducció de població i, per això, la seva taxa d'activitat cau. Durant tot el període de crisi la reducció de la seva taxa d'ocupació és superior a la de la població de nacionalitat espanyola i la seva taxa d'atur també creix més. Això ha canviat el 2014, atès que la taxa d'ocupació de la població estrangera s'incrementa en termes interanuals més del que ho fa en la població de nacionalitat espanyola, i la d'atur es redueix força més.

La taxa de temporalitat es redueix de manera continuada des del 2007 fins al 2012. Entre el 2013 i el 2014 la temporalitat presenta una certa estabilització amb valors similars als del 2012, al voltant del 18,5%. D'altra banda, el sector públic, que durant molts anys va ser protagonista de la temporalitat, inicia el 2011 una tendència a la reducció de la seva taxa de temporalitat, mentre que el 2013 és el sector privat el que experimenta un increment de la temporalitat. El 2014 els dos sectors es mantenen amb taxes molt similars.

També es produeix, a partir del 2010, un augment del treball a temps parcial. Entre el 2007 i el 2013 el treball a temps parcial a Catalunya s'incrementa un 4%, mentre que el treball a jornada completa es redueix en un 23%. La situació del 2013 es manté el 2014.

Aquesta precarització de l'ocupació afecta molt més els joves, però també afecta més les dones que els homes i més la població assalariada estrangera que la de nacionalitat espanyola. Prop del 60% dels joves ocupats de 16 a 24 anys treballen amb contractes temporals i un 58,2% tenen contractes a temps parcial.

Hi ha una part de la població treballadora que està patint de manera més acusada la situació de crisi d'ocupació, tal com ens mostra l'augment de la població aturada de llarga durada. L'any 2014 més del 60% dels aturats i aturades van trigar més d'un any a trobar feina, més de 3 punts per sobre que l'any anterior. A més, la població que viu en llars on tots els membres actius estan aturats s'ha multiplicat per 6 entre el 2007 i el 2013. A finals del 2014, el 42,6% de la població aturada viu en llars on tots els actius estan aturats.

4.1. Dades generals

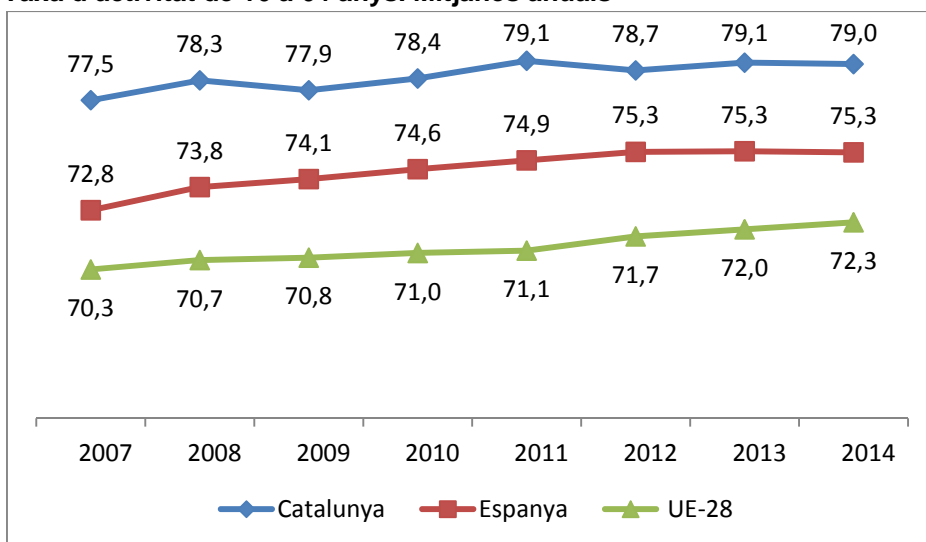
Població de Catalunya segons la seva relació amb l'activitat. Mitjanes anuals

Any	Població de 16 anys i més	Població activa	Població ocupada	Població assalariada	Població aturada
2007	6.042,8	3.824,1	3.576,6	2.995,3	247,5
2008	6.141,6	3.930,9	3.581,3	2.988,4	349,6
2009	6.180,0	3.927,2	3.290,3	2.756,0	636,9
2010	6.186,0	3.945,8	3.249,1	2.732,8	696,7
2011	6.189,4	3.966,8	3.206,8	2.705,4	760,0
2012	6.167,6	3.912,4	3.031,6	2.540,6	880,7
2013	6.117,1	3.862,8	2.969,6	2.471,1	893,2
2014	6.075,3	3.804,2	3.030,9	2.511,1	773,3

Font: Enquesta de població activa de l'INE

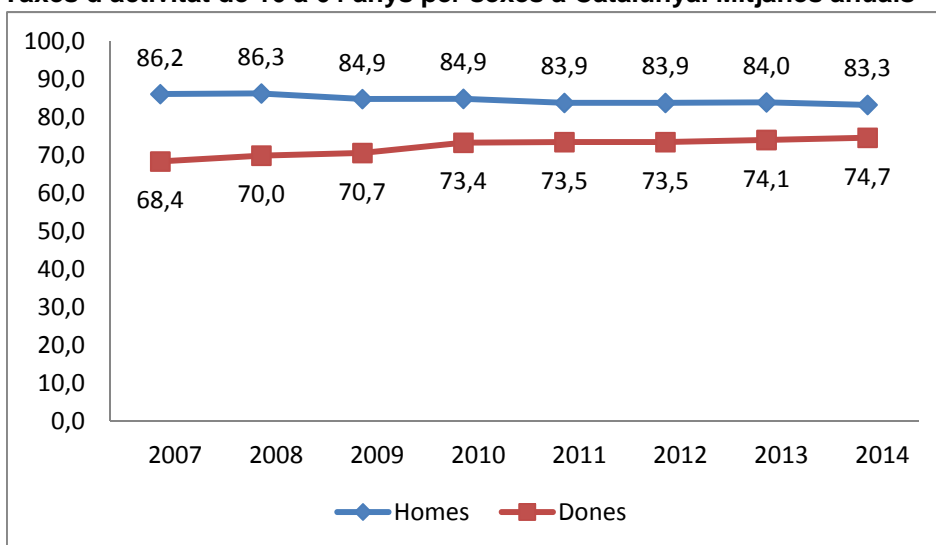
4.2. Taxa d'activitat

Taxa d'activitat de 16 a 64 anys. Mitjanes anuals

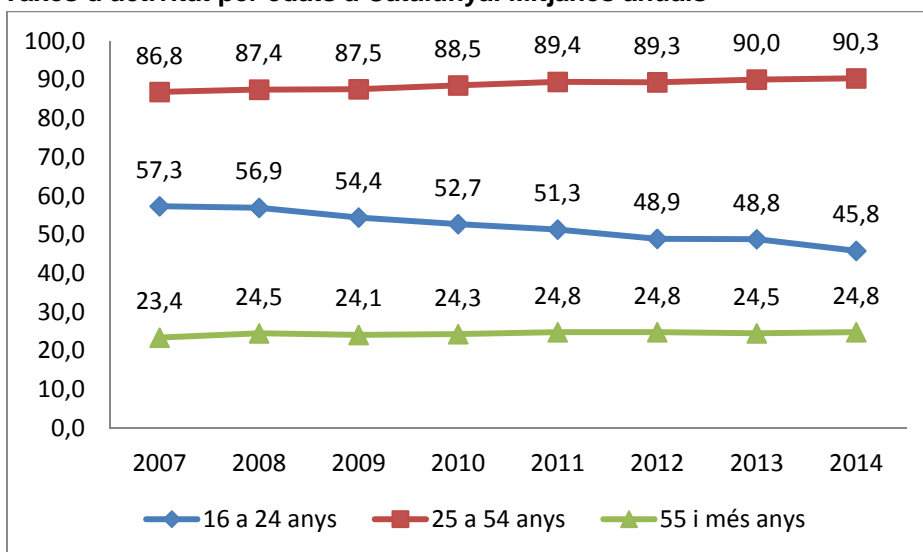
Font: Enquesta de població activa de l'INE i l'Eurostat

Taxes d'activitat de 16 a 64 anys per sexes a Catalunya. Mitjanes anuals

Font: Enquesta de població activa de l'INE

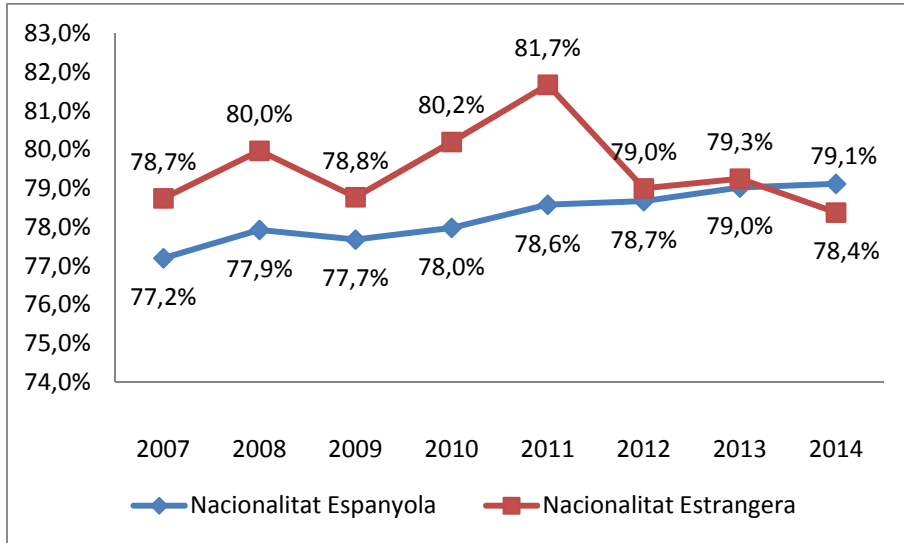
Taxes d'activitat per edats a Catalunya. Mitjanes anuals

Font: Enquesta de població activa de l'INE

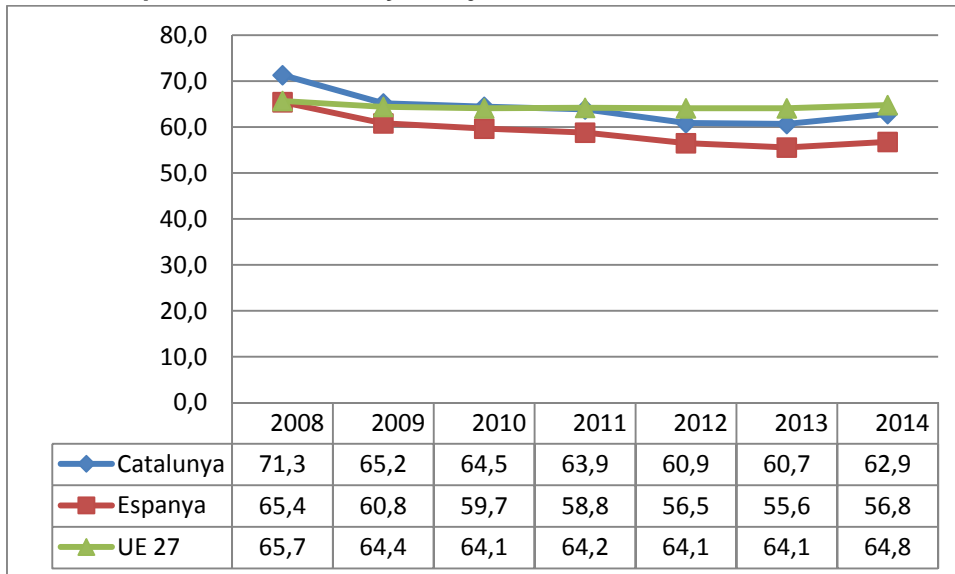
Taxa d'activitat de 16 a 64 anys per nacionalitats a Catalunya. Mitjanes anuals

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

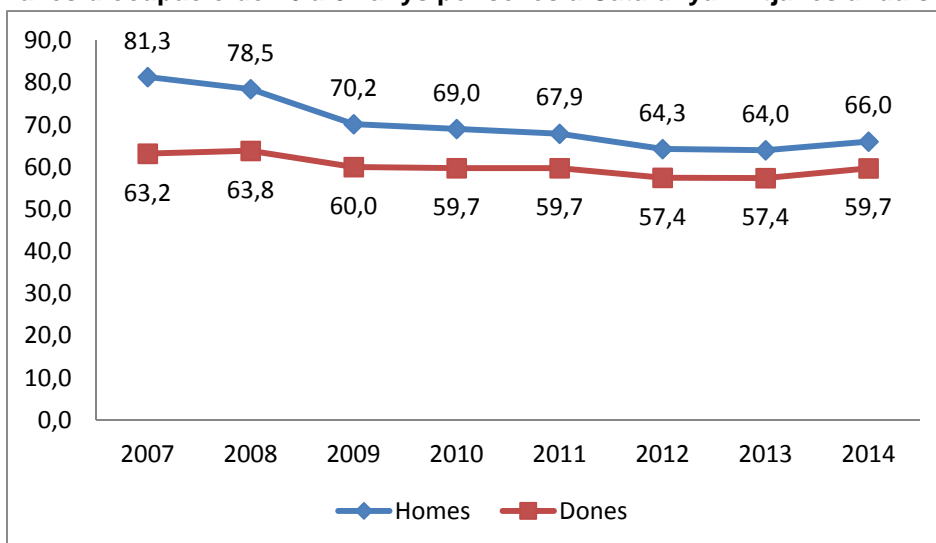
4.3. Taxa d'ocupació

Taxa d'ocupació de 16 a 64 anys. Mitjanes anuals

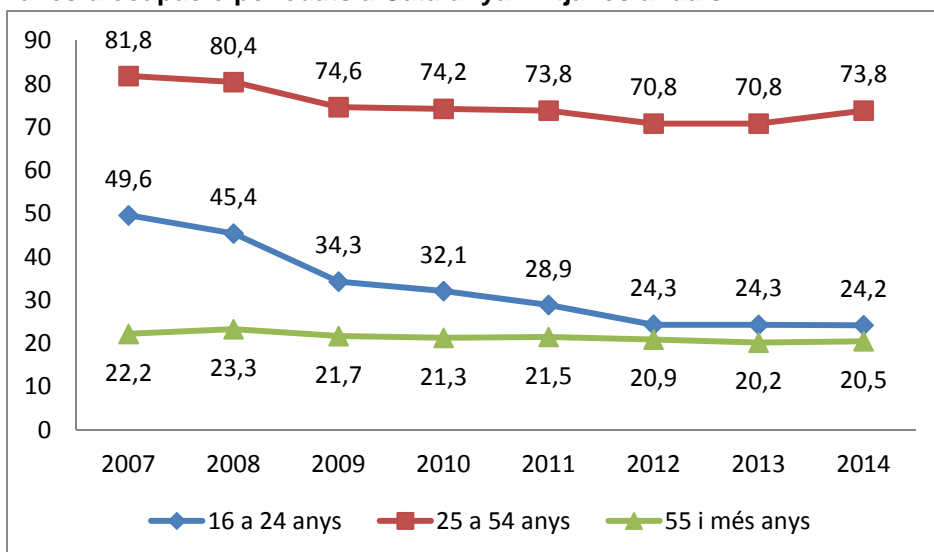
Font: Enquesta de població activa de l'INE i l'Eurostat

Taxes d'ocupació de 16 a 64 anys per sexes a Catalunya. Mitjanes anuals

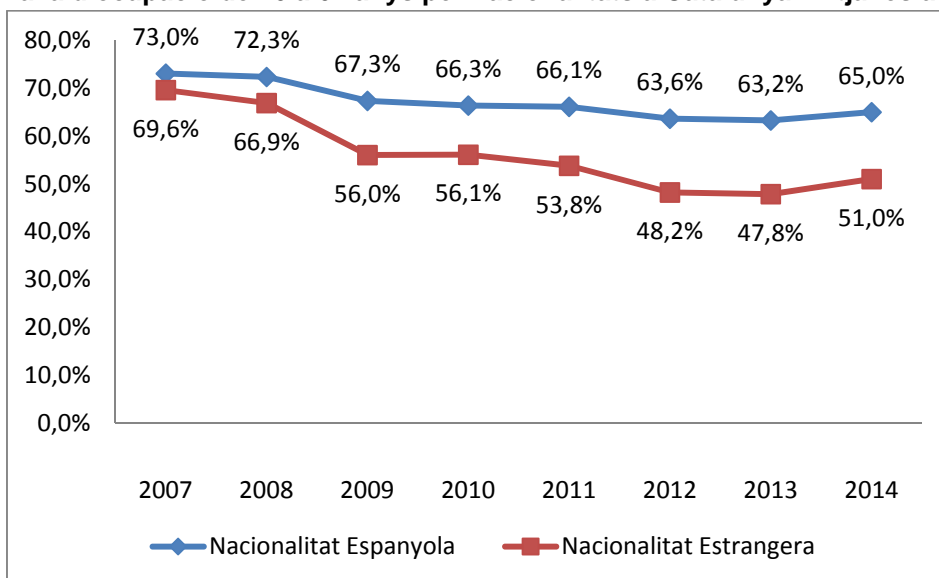
Font: Enquesta de població activa de l'INE

Taxes d'ocupació per edats a Catalunya. Mitjanes anuals

Font: Enquesta de població activa de l'INE

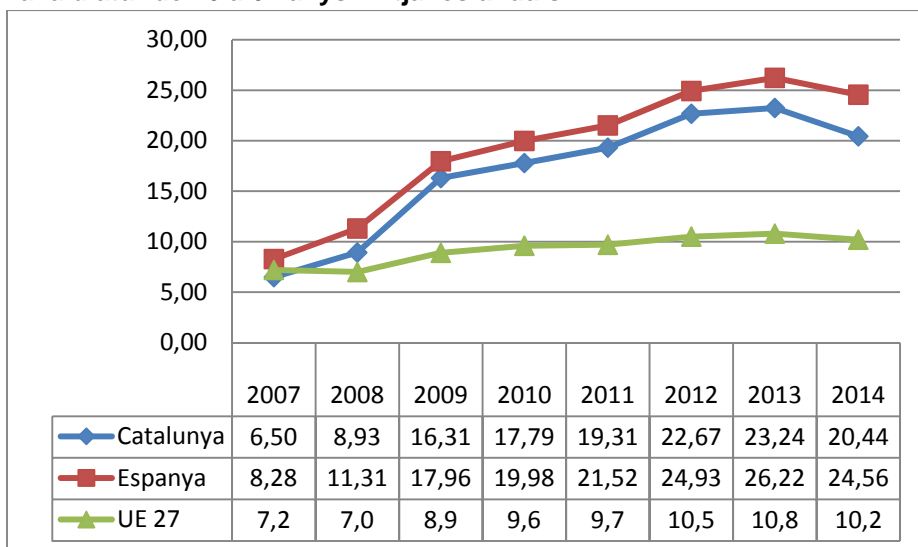
Taxa d'ocupació de 16 a 64 anys per nacionalitats a Catalunya. Mitjanes anuals

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat

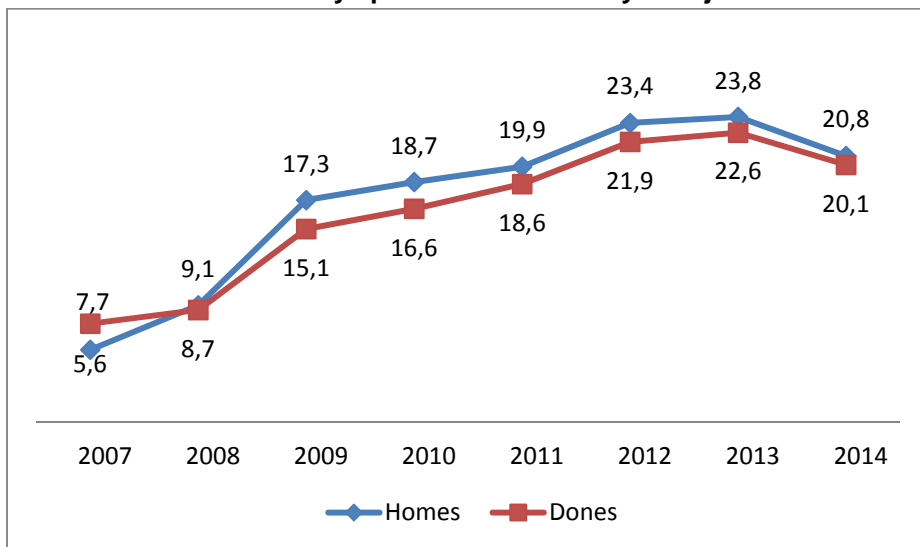
4.4. Taxa d'atur

Taxa d'atur de 16 a 64 anys. Mitjanes anuals

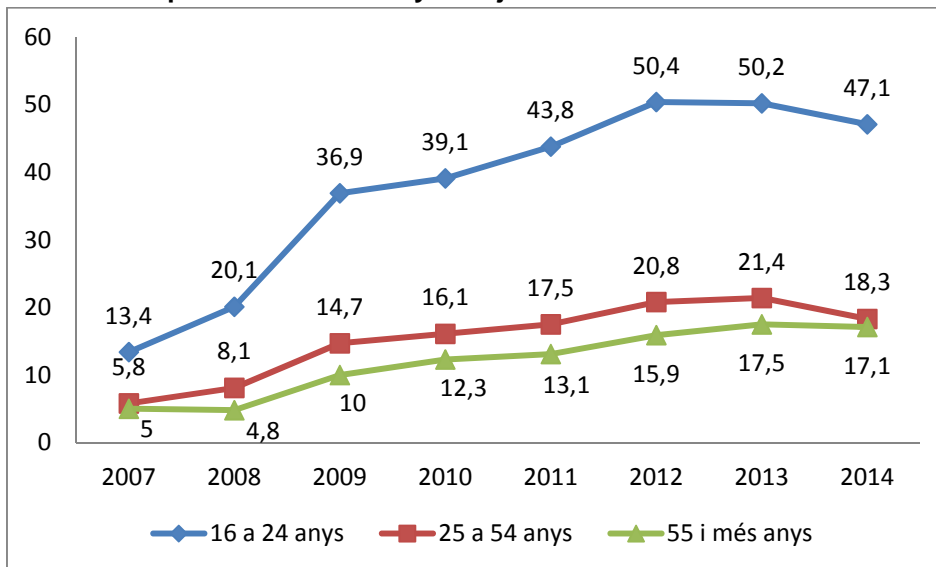
Font: Enquesta de població activa de l'INE i l'Eurostat

Taxes d'atur de 16 a 64 anys per sexes a Catalunya. Mitjanes anuals

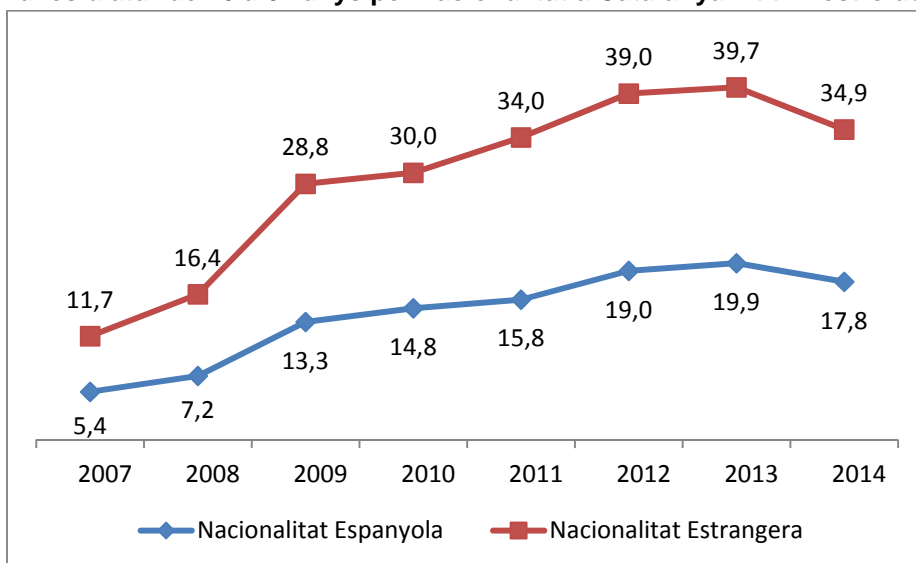
Font: Enquesta de població activa de l'INE

Taxes d'atur per edats a Catalunya. Mitjanes anuals

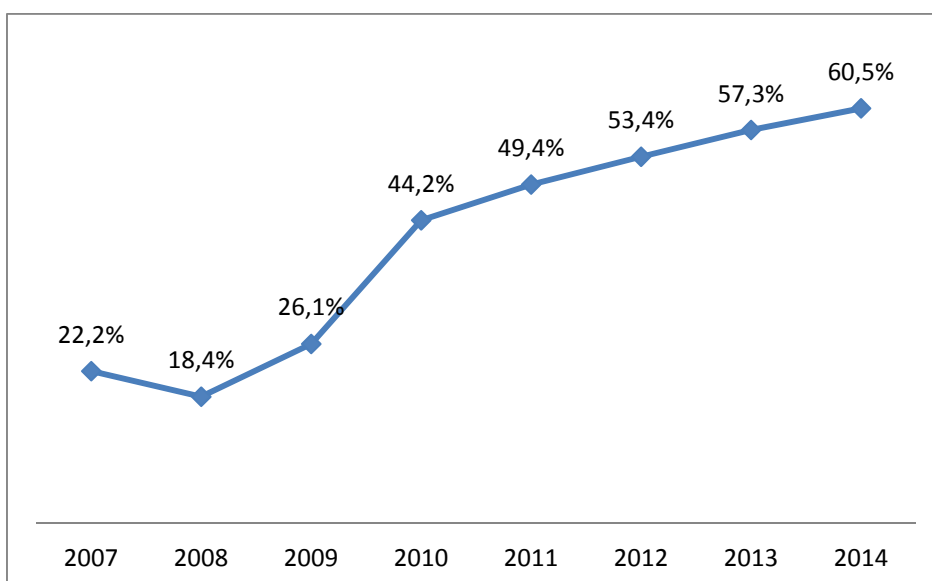
Font: Enquesta de població activa de l'INE

Taxes d'atur de 16 a 64 anys per nacionalitat a Catalunya. 4t trimestre de cada any

Font: elaboració pròpia a partir de l'explotació de les microdades de l'EPA

Percentatge d'aturats de llarga durada sobre el total d'aturats

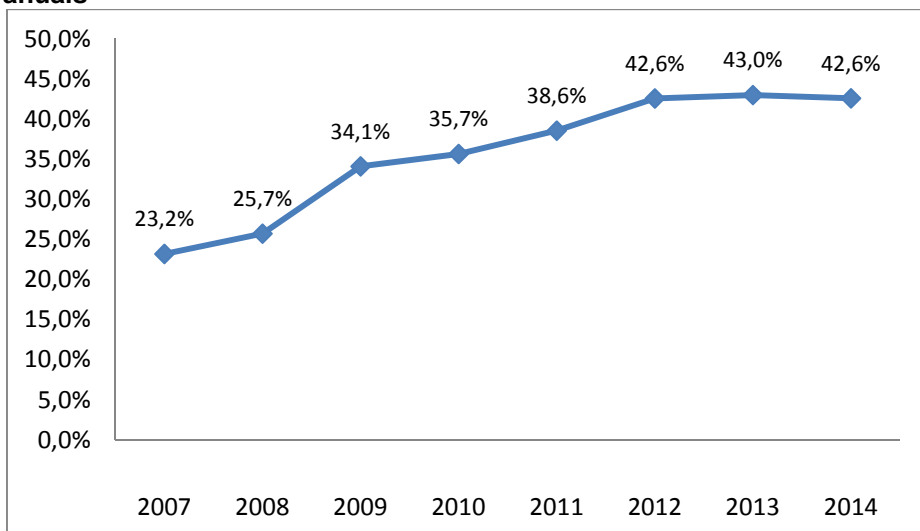
Font: Enquesta de població activa de l'INE

Població aturada que viu en llars on tots els actius estan aturats. Mitjanes anuals (milers)

Any	Aturats	Població aturada en llars amb tots els actius aturats
2007	247,5	57,4
2008	349,6	89,9
2009	636,9	217,2
2010	696,7	248,4
2011	760,0	293,0
2012	880,7	374,9
2013	893,2	384,0
2014	773,3	329,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

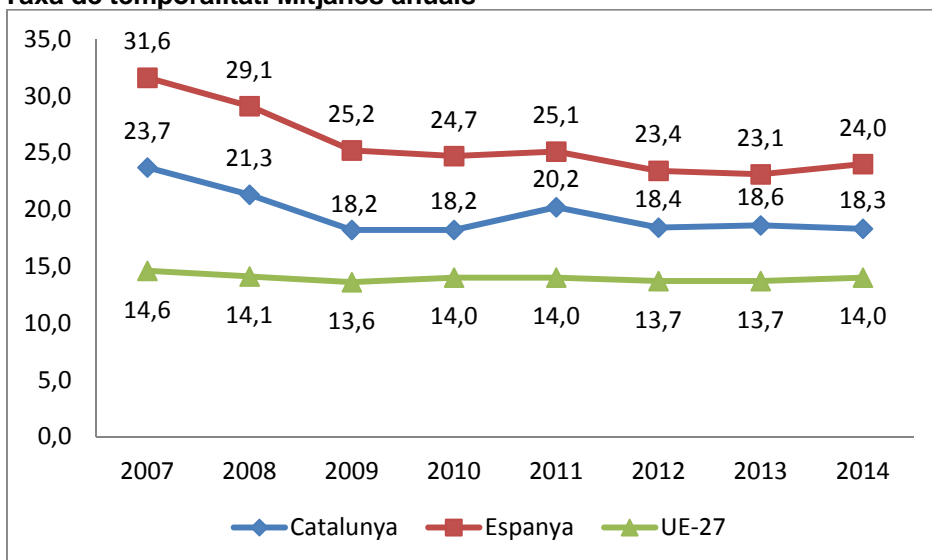
Percentatge de població aturada que viu en llars on tots els actius estan aturats. Mitjanes anuals

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

4.5. Taxa de temporalitat

Taxa de temporalitat. Mitjanes anuals

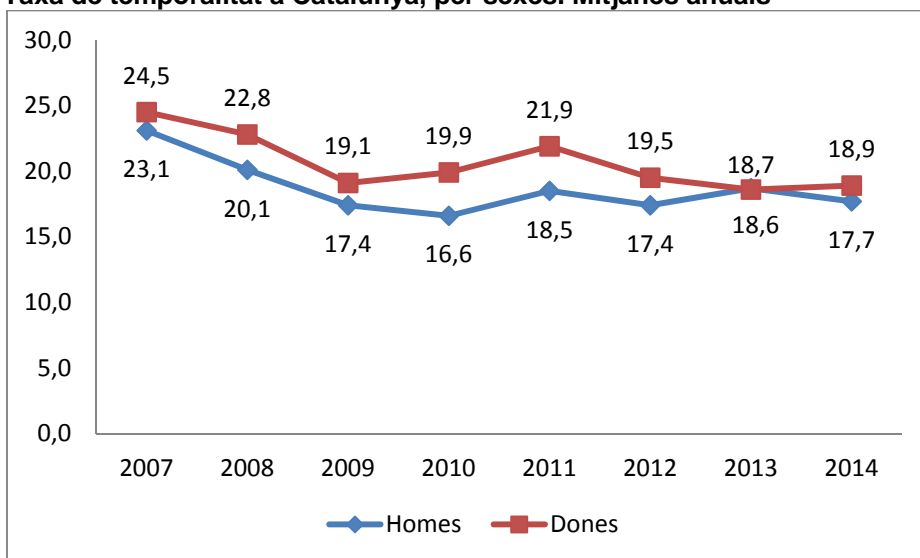
Font: Enquesta de població activa de l'INE i l'Eurostat

Població assalariada a Catalunya segons el tipus de contracte. Mitjanes anuals (milers)

	Indefinits		Temporals	
	Llocs de treball	% Variació mitjana anual	Llocs de treball	% Variació mitjana anual
2007	2.284,2	7,4%	711,1	-6,9%
2008	2.350,8	2,9%	637,6	-10,3%
2009	2.254,4	-4,1%	501,6	-21,3%
2010	2.235,7	-0,8%	497,1	-0,9%
2011	2.159,5	-3,4%	546,0	9,8%
2012	2.072,8	-4,0%	467,8	-14,3%
2013	2.011,0	-3,0%	460,0	-1,7%
2014	2.051,1	2,0%	460,0	0,0%

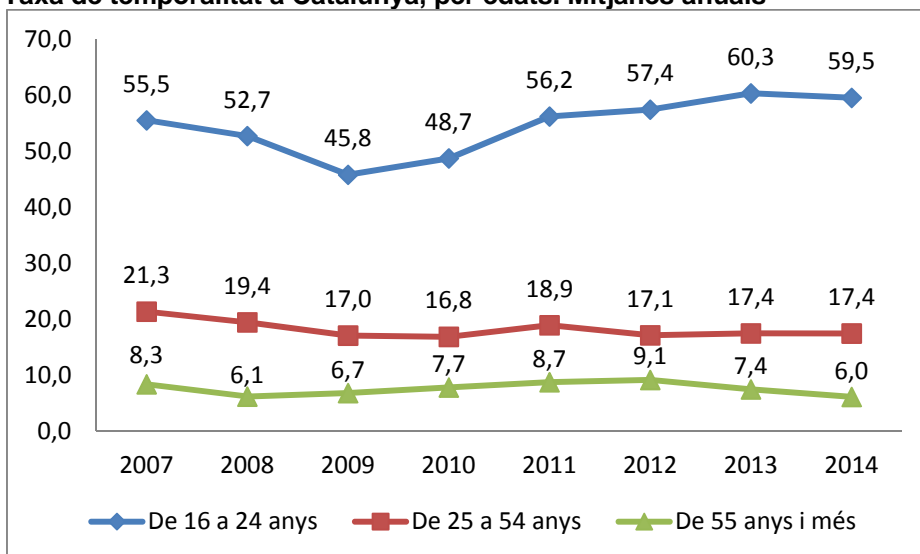
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de població activa de l'INE

Taxa de temporalitat a Catalunya, per sexes. Mitjanes anuals

Font: Enquesta de població activa de l'INE

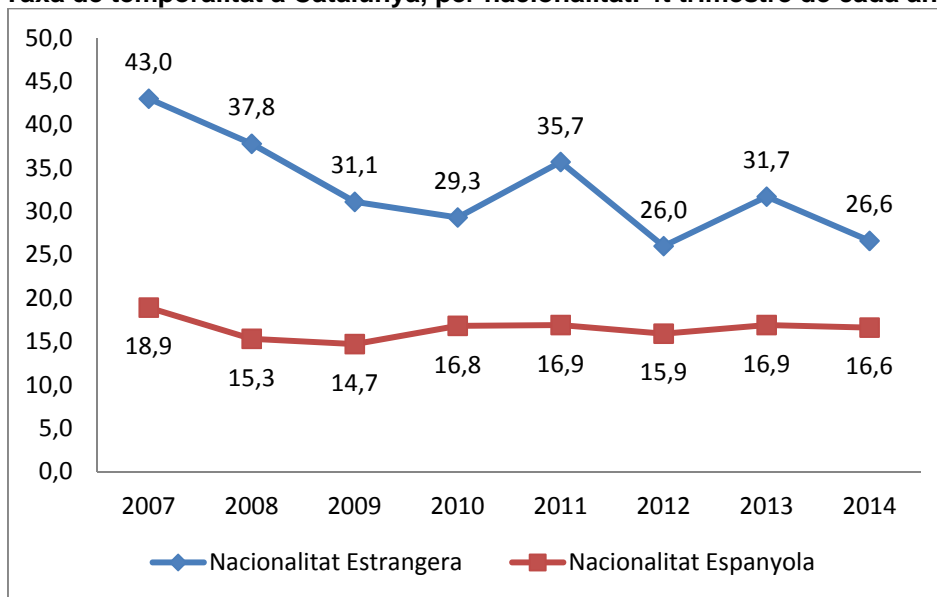
Taxa de temporalitat a Catalunya, per edats. Mitjanes anuals

Font: Enquesta de població activa de l'INE

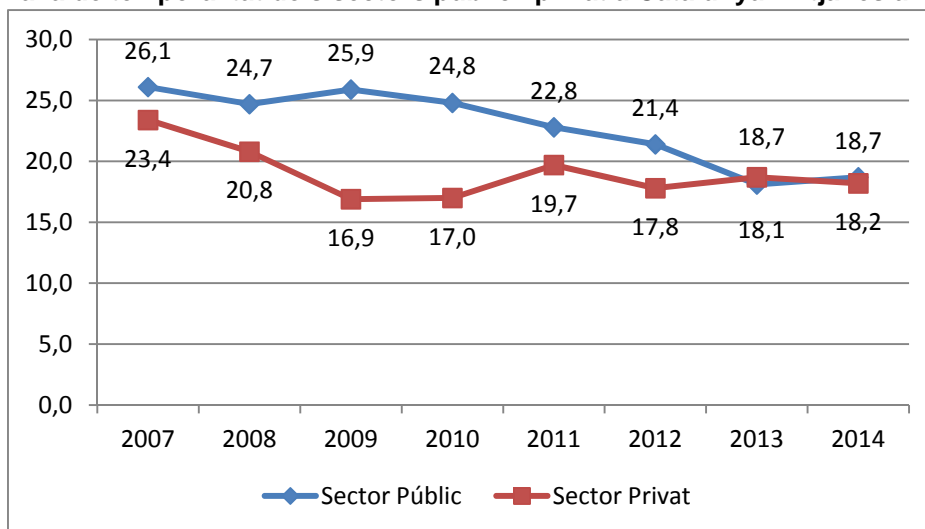
Taxa de temporalitat a Catalunya, per nacionalitat. 4t trimestre de cada any

Font: elaboració pròpia a partir de l'explotació de les microdades de l'EPA

p

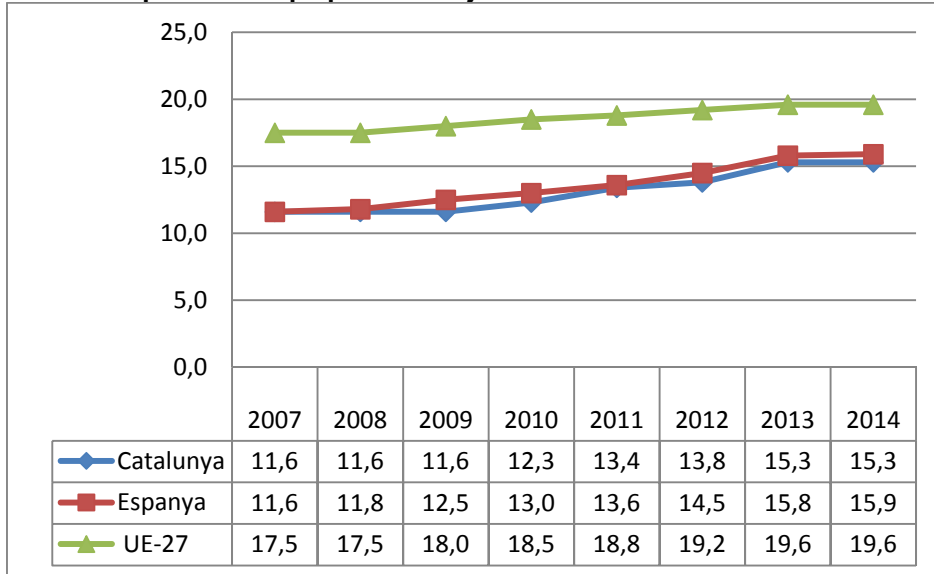
Taxa de temporalitat dels sectors públic i privat a Catalunya. Mitjanes anuals

Font: Enquesta de població activa de l'INE

4.6. Taxa d'ocupació a temps parcial

Taxa d'ocupació a temps parcial. Mitjanes anuals

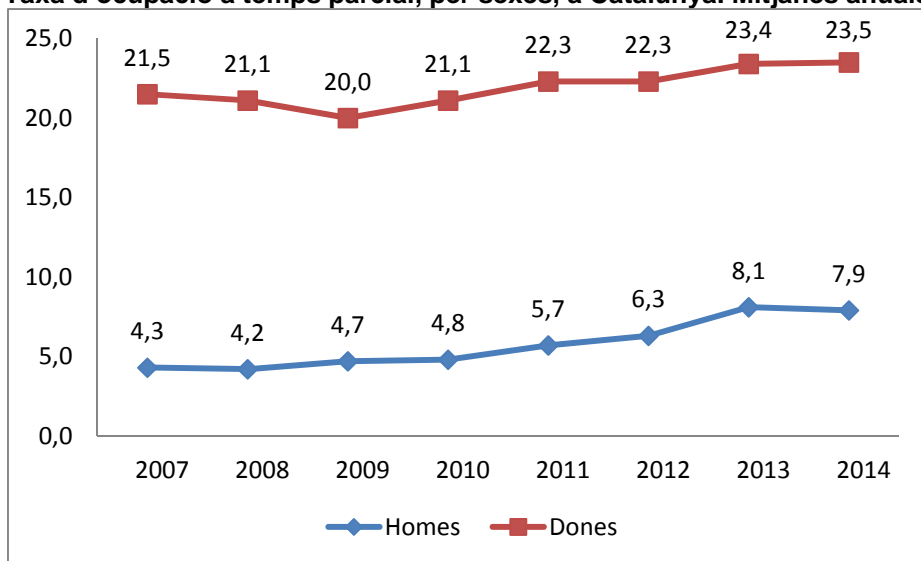
Font: Enquesta de població activa de l'INE i l'Eurostat

Població assalariada a Catalunya segons el tipus de jornada. Mitjanes anuals (milers)

	A temps complet		A temps parcial	
	Població assalariada	% Variació mitjana anual	Població assalariada	% Variació mitjana anual
2007	3.160,8	4,6%	415,8	4,4%
2008	3.165,9	0,2%	415,4	-0,1%
2009	2.908,1	-8,1%	382,2	-8,0%
2010	2.851,0	-2,0%	398,1	4,2%
2011	2.778,5	-2,5%	428,3	7,6%
2012	2.612,6	-6,0%	419,1	-2,1%
2013	2.515,9	-3,7%	453,7	8,3%
2014	2.567,9	2,1%	463,0	2,0%
% Variació entre el 2007 i el 2014		-18,8%		11,4%

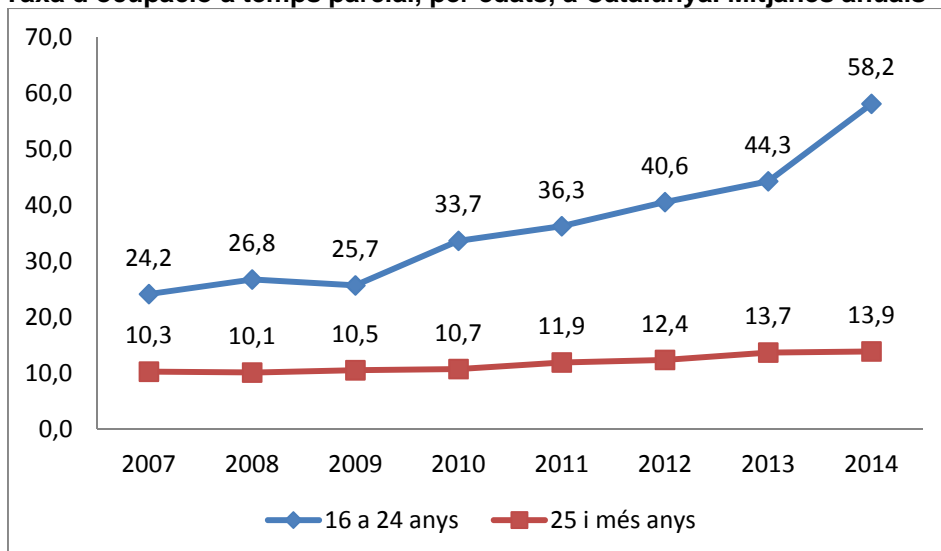
Font: Enquesta de població activa de l'INE

Taxa d'ocupació a temps parcial, per sexes, a Catalunya. Mitjanes anuals

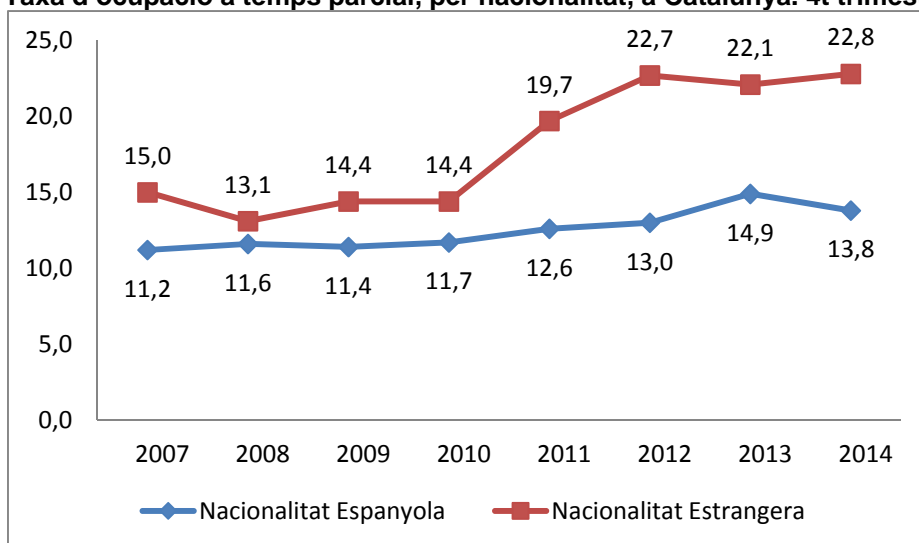
Font: Enquesta de població activa de l'INE

Taxa d'ocupació a temps parcial, per edats, a Catalunya. Mitjanes anuals

Font: Enquesta de població activa de l'INE

Taxa d'ocupació a temps parcial, per nacionalitat, a Catalunya. 4t trimestre de cada any

Font: elaboració pròpia a partir de l'explotació de les microdades de l'EPA

5. Educació: resultats segons nivells econòmics

La sociologia de l'educació i del treball ha demostrat a bastament que es pot establir una correlació estadística directa entre el nivell de titulació acadèmica assolit per un individu i els recursos econòmics i de desenvolupament personal de què disposa i la capacitat i la forma d'obtenir-los. Es tracta d'una relació circular causa-efecte, en què l'origen socioeconòmic familiar incideix en els resultats acadèmics dels fills i filles, i aquests resultats afavoreixen, en major o menor grau, unes posicions en el mercat de treball que tendeixen a reforçar i, per tant, a reproduir, les desigualtats d'origen. Són les polítiques públiques d'educació les que poden corregir aquest sistema de reproducció social a través dels resultats acadèmics i reduir, així, la desigualtat.

Es presenten dues taules, basades en les proves PISA efectuades a Catalunya els anys 2006 i 2009, que mostren la correlació de la qual estem parlant. En la primera taula observem com el percentatge de baixos resultats en ciències, matemàtiques i lectura del grup d'alumnes de famílies amb el nivell de riquesa més baix duplica el percentatge de baixos resultats en el grup d'alumnes de famílies amb el nivell de riquesa més alt. La següent taula ens mostra com tot i que els resultats van millorar per a tots els grups socioeconòmics entre les proves del 2006 i les del 2009, la desigual distribució de puntuació mitjana entre els diferents nivells socioeconòmics familiars es manté.

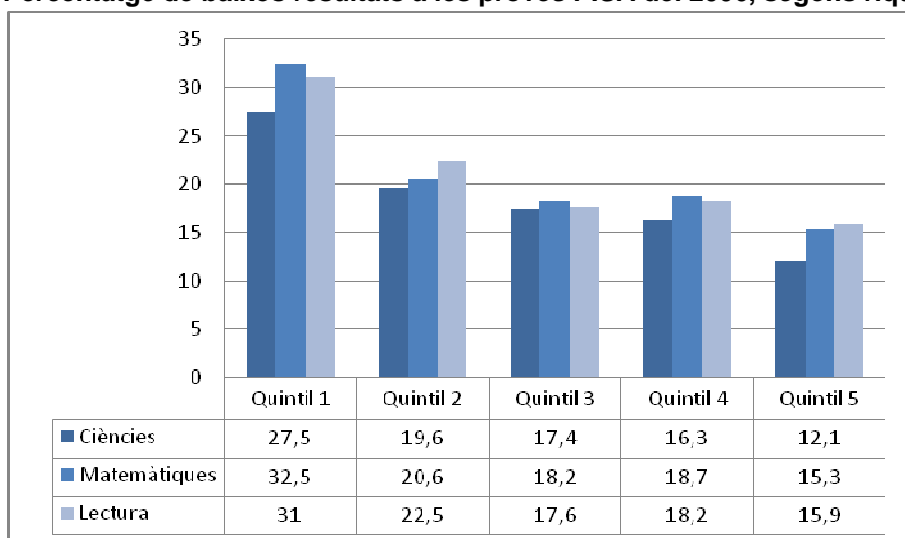
En la tercera taula d'aquest punt podem observar com el nivell de titulació acadèmica assolit incideix en els efectes que té la crisi d'ocupació sobre els individus. Veiem que la taxa d'atur és més alta com menys titulació es té, però també que la crisi incrementa les diferències. Tot i que l'atur creix en tots els grups de nivells d'estudis, podem observar que la desigualtat respecte del mercat de treball augmenta, ja que si l'any 2007 la diferència entre la taxa del grup d'estudis més baix i la del grup d'estudis més

alt era de 6,4 punts percentuals, el 2014 aquesta diferència és de gairebé 22 punts, tot i la reducció general de la taxa.

La darrera taula ens mostra que si bé els pressupostos de la Generalitat per a educació havien anat creixent fins al 2010, a partir del 2011 comencen a disminuir per aplicació de les polítiques de retallades de la despesa, mentre que l'increment d'alumnes continua, de manera que els recursos per alumne disminueixen.

Per tant, observem, d'una banda, un empitjorament de les possibilitats d'ocupació, que afecta més les persones amb menys estudis, empitjorament que condicionarà negativament els resultats acadèmics dels fills i filles d'aquestes famílies. I, d'altra banda, tenim una reducció del pressupost públic d'una de les eines més importants per combatre aquest cercle reproductor de desigualtats: l'educació.

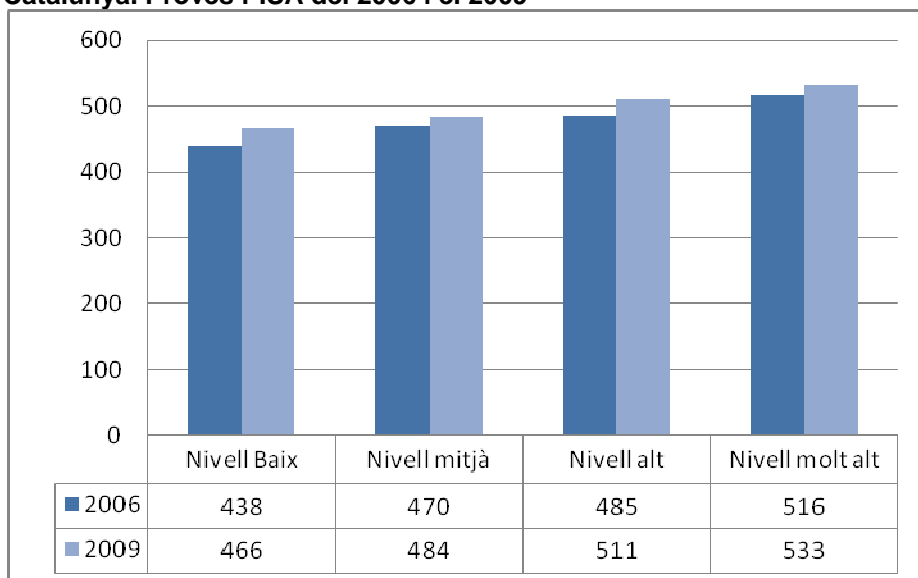
Percentatge de baixos resultats a les proves PISA del 2006, segons riquesa de les llars

*Els quintils representen trams de riquesa familiar i van de quintil 1 = menor riquesa a quintil 5 = màxima riquesa

Font: [Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya](#) (2011) CTESC. Barcelona

Resultats mitjans de comprensió lectora, segons el nivell socioeconòmic familiar, a Catalunya. Proves PISA del 2006 i el 2009

Font: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. Generalitat de Catalunya

Taxa d'atur a Catalunya, segons el nivell d'estudis acabat. 4t trimestre de cada any

	Analfabets i educació primària	Educació secundària 1a etapa	Educació secundària 2a etapa	Estudis superiors
2007	10,5	7,4	6,3	4,1
2008	17,8	15,2	12,4	5,4
2009	25,3	24,0	16,5	7,5
2010	26,4	23,0	17,0	10,3
2011	31,9	24,6	20,5	12,5
2012	36,9	30,6	23,2	14,2
2013	35,5	27,8	22,7	12,9
2014	33,2	27,1	19,7	11,7

Font: elaboració pròpia a partir de l'explotació de les microdades de l'EPA

Evolució dels pressupostos de la Generalitat en educació, del 2008 al 2014

	Pressupost en educació		Alumnat no universitari	
	Milions d'euros	% Variació interanual	Alumnat	% Variació interanual
2008	5.770,3	8,5%	1.161.532	4,4%
2009	6.028,3	4,5%	1.201.018	3,4%
2010	6.308,9	4,7%	1.231.778	2,6%
2011	5.836,1	-7,5%	1.261.346	2,4%
2012	5.470,0	-6,3%	1.294.654	2,6%
2014	5.234,8(1)	-4,3%	1.311.783(2)	1,3%

(1) No hi ha dades equivalents per al 2013, perquè el pressupost fou el del 2012 prorrogat

(2) Són dades del curs 2013-2014

Font: Departament d'Economia i Coneixement i Departament d'Ensenyament

6. Distribució de la renda. Pobresa

6.1. Evolució de la renda de les llars

L'augment de les desigualtats des de l'inici de la crisi cal situar-lo en un context en què el nivell de benestar mitjà de la població catalana ha experimentat una important caiguda, en un procés de pèrdua de benestar que és paral·lel al del conjunt d'Espanya, i clarament més intens que el de la majoria de països de la UE-28. L'evolució dels indicadors macroeconòmics del nivell de benestar per capita calculats en diferents moments del procés de distribució de la renda així ho posen de manifest. Tant la capacitat adquisitiva del PIB per capita com del saldo de rendes primàries per capita, com el saldo de la renda familiar bruta disponible per capita (RFBD per capita), com el de la RFBD ajustada per capita cauen des de l'inici de la crisi amb més intensitat a Catalunya i en el conjunt d'Espanya que en la mitjana dels països de la UE-28.⁶

Així, mentre que la capacitat adquisitiva del PIB per capita a Catalunya s'ha erosionat el -18,2% entre el 2007 i el 2014, a Espanya ho ha fet un -16,3%, i a la UE-28 el retrocés ha estat del -8,1%.

L'impacte negatiu de la crisi, diferencialment més acusat en les rendes de les famílies de l'economia catalana i espanyola que en la majoria de països de la UE-28, també es

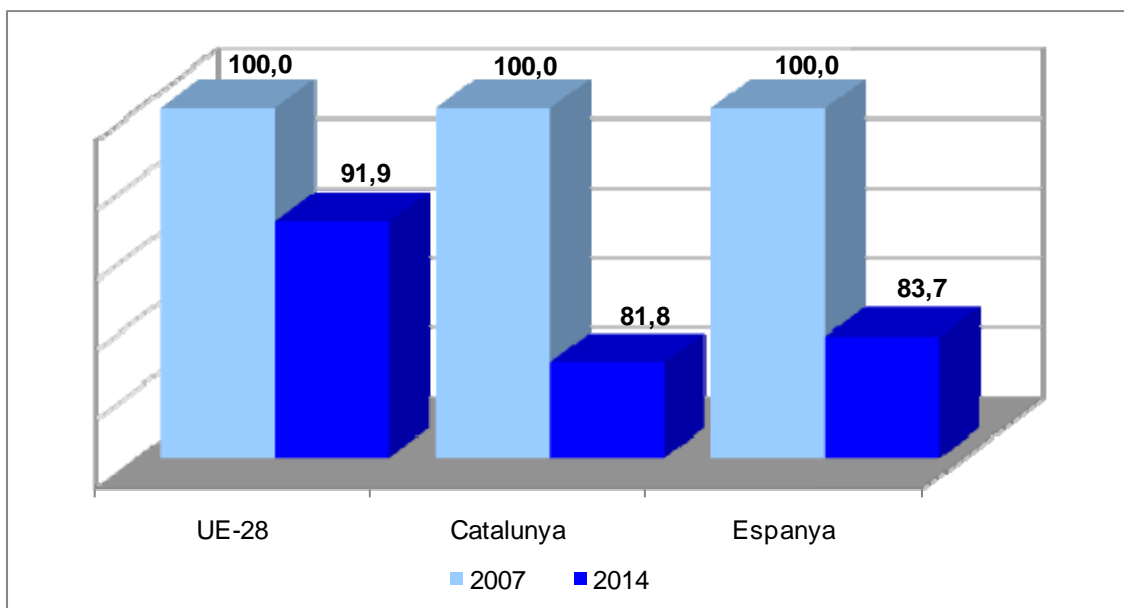
⁶ No tota la renda generada dins d'una economia en el seu procés productiu, el PIB per capita, acaba repercutint directament en les llars residents del país. Una part d'aquesta renda no es distribueix a les llars i és que queda dins de les mateixes empreses (renda no distribuïda per fer inversions i reposicions de capital) i una part va a pagar rendes a l'exterior (rendes netes a l'exterior). Descomptats aquests conceptes del PIB per capita s'obté el saldo de la renda primària per capita que va a parar a les llars. Quan del saldo de la renda primària de les llars deduïm les transferències netes a l'exterior, en restem els tributs pagats per les llars i hi afegim les prestacions socials monetàries (diferents de les transferències socials en espècie) rebudes per les famílies, obtenim el concepte de *renda familiar disponible bruta per capita*. Finalment, quan agreguem a la RFBD per capita les transferències socials en espècie (despesa pública en consum individual, com per exemple la despesa en educació i serveis sanitaris o d'habitatge) obtenim el concepte de *renda familiar bruta disponible ajustada per capita*. Aquestes dues darreres variables RFBD no ajustada i ajustada per capita són mesures clarament vinculades al nivell de benestar directe de les llars.

posa de manifest en la més elevada intensitat de la caiguda de la capacitat adquisitiva de la renda mitjana disponible bruta —sense ajustar i ajustada— de les llars, que, des de l'inici de la crisi i fins a l'any 2013, tenen una caiguda significativament més intensa que la reducció experimentada per les mateixes variables en termes mitjans pels països de la UE-28.

Així, mentre que en el conjunt d'Espanya la capacitat adquisitiva de la renda familiar bruta disponible per capita no ajustada i ajustada cau el 12,0% i el 11,9% respectivament, entre els anys 2007 i el 2013, en termes mitjans dels països de la UE-28 la caiguda d'aquestes mateixes dues variables és del 8,5% i el 7,6%, respectivament.

Les dades de Catalunya permeten analitzar l'evolució de la renda familiar bruta fins a l'any 2012. Des de l'inici de la crisi la RFBD per capita no ajustada i ajustada han caigut l'11,6% i l'11,2%, respectivament. Tenint en compte que aquestes taxes són molt similars a les d'Espanya fins a aquell any, és previsible que a partir de l'any 2013 la caiguda de la renda disponible per capita a Catalunya s'intensifiqui.

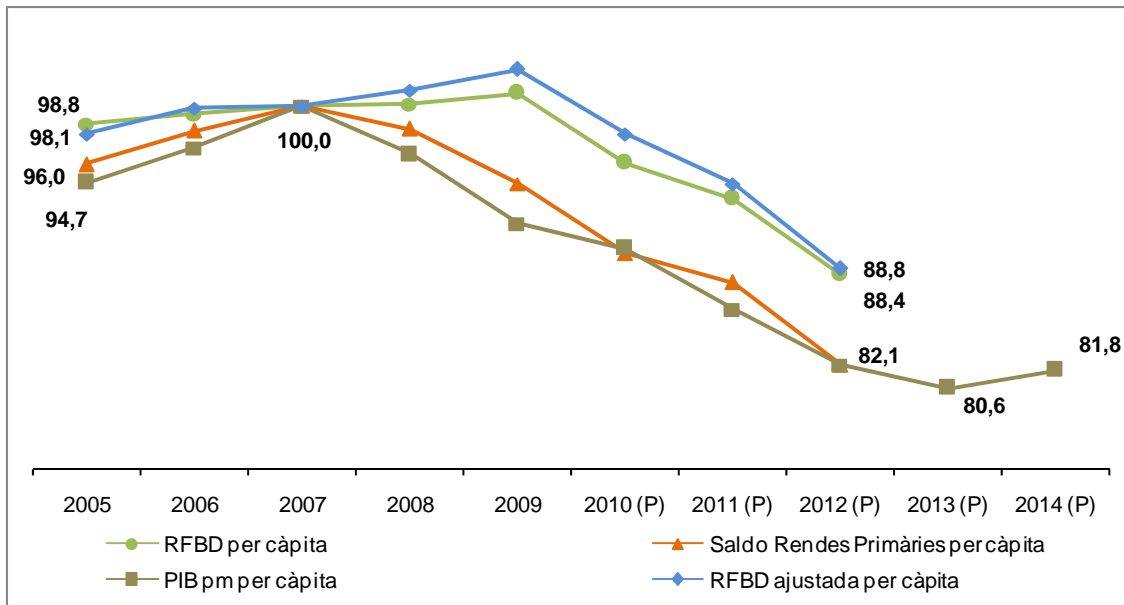
Caiguda de la capacitat adquisitiva del PIB per capita. UE-28, Catalunya i Espanya, 2007-2014

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, l'INE i l'Idescat

Evolució de diferents indicadors de la capacitat adquisitiva de la renda per capita. Catalunya, 2005-2014

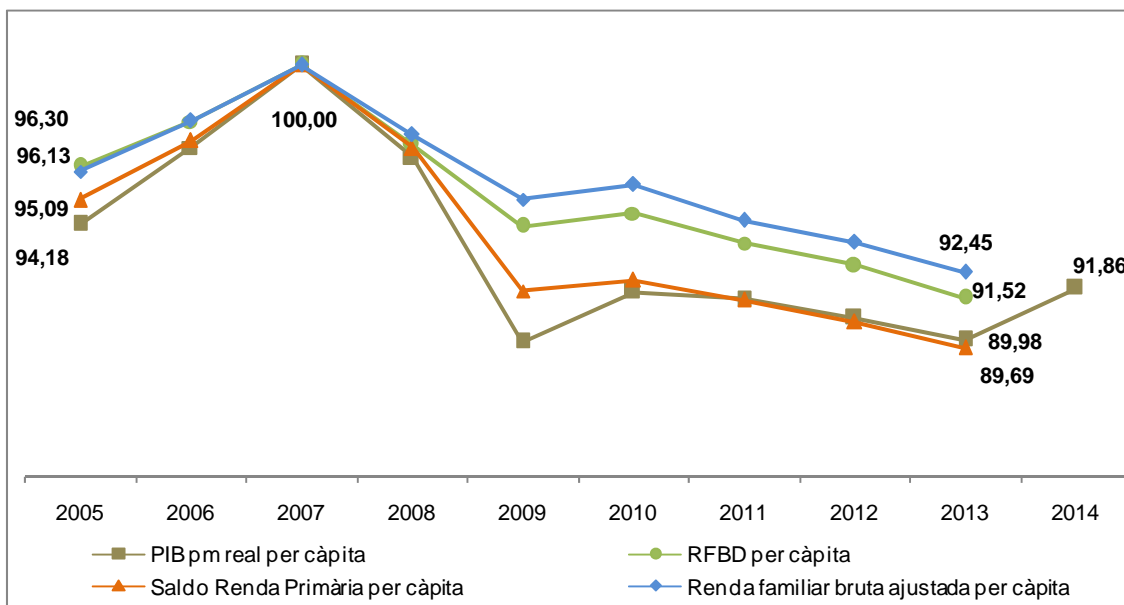

Nota: RFBD per capita és la renda familiar bruta disponible del sector de les llars dividit per la població.

(P): provisional

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, l'INE i l'Idescat

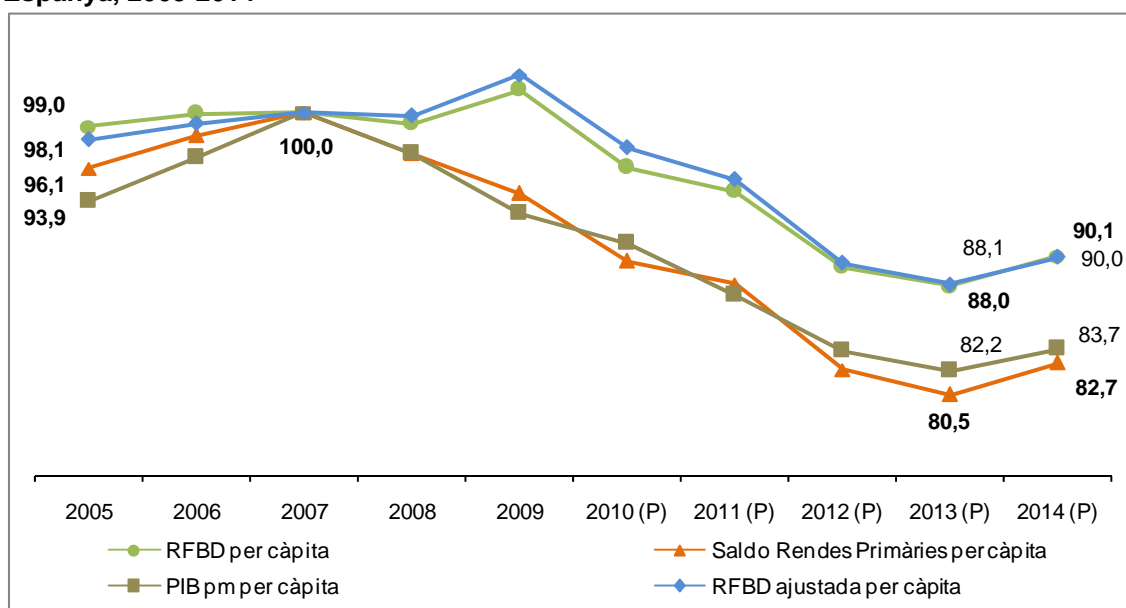
Evolució de diferents indicadors de la capacitat adquisitiva de la renda per capita. UE-28, 2005-2014

Nota: RFBD per capita és la renda familiar bruta disponible del sector de les llars dividit per la població

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Evolució de diferents indicadors de la capacitat adquisitiva de la renda per capita. Espanya, 2005-2014

Nota: RFB per capita és la renda familiar bruta disponible del sector de les llars dividit per la població (P): provisional

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat, l'INE i l'Idescat

6.2. Desigualtats de renda

Tot i que no existeix un patró comú a tots els països de la UE-28 entre el creixement econòmic i l'evolució de les desigualtats, els augments de les desigualtats socials i de la desigualtat en la distribució de la renda tenen una més elevada afectació quan es produeixen en un context de caiguda dels nivells de benestar mitjans de la població.

La resposta econòmica a l'actual crisi està anant acompanyada en el cas de Catalunya, i també del conjunt d'Espanya, d'un augment de les desigualtats. Catalunya, amb uns nivells de desigualtat en els anys previs a la crisi (2004-2007) inferiors als de la mitjana dels països de la UE-28, ha passat a situar-se, ja l'any 2013, per sobre, mentre que Espanya es manté entre els països de la UE-28 amb nivells de desigualtats més grans, i augmenta la seva distància respecte de la mitjana de la UE-28.

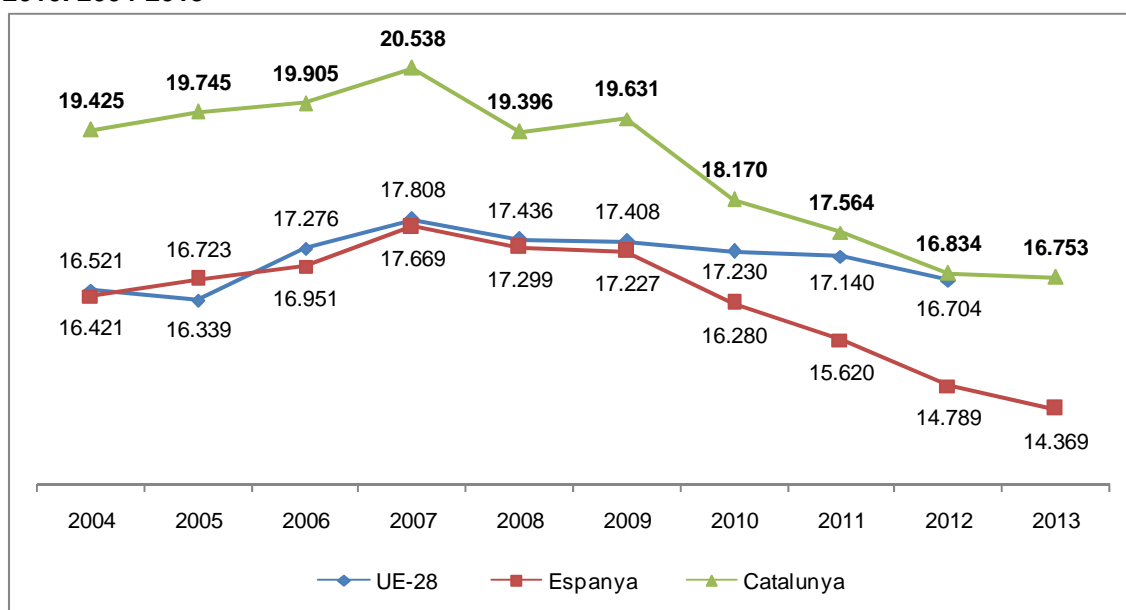
L'Enquesta de condicions de vida (ECV) de l'INE permet comparacions a escala europea de l'evolució de la distribució de la renda disponible de les llars per persona homogènia, a partir de les dades de distribució de la renda equivalent neta (o renda neta per unitat de consum).⁷

⁷ A partir de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) de l'INE es calcula la renda neta anual de la llar agregant-hi les rendes generades per tots els seus membres. El concepte de renda recull exhaustivament els ingressos corrents monetaris i no monetaris de les llars, ja siguin fonts individuals o col·lectives, en un any natural, que es correspon a l'any anterior al de la referència temporal de realització de l'enquesta. S'hi inclouen les rendes de les persones que treballen per compte d'altri i per compte propi, les prestacions, els subsidis i els ajuts del sistema de protecció social, les rendes provinents de la inversió i la propietat, i les transferències rebudes d'altres llars. No es tenen en compte el valor dels béns produïts per a l'autoconsum ni el lloguer imputat pels habitatges en propietat. Se n'exclouen les

Com ja s'ha indicat en l'apartat precedent, l'evolució de la capacitat adquisitiva de la renda de les llars catalanes i espanyoles està patint en els anys de crisi un retrocés més acusat que en el conjunt dels països de la UE-28.

La capacitat adquisitiva de la renda disponible neta equivalent en els anys immediatament previs a l'esclat de la crisi (2004-2007) estava creixent al 2,5% anual acumulatiu en termes mitjans dels països de la UE-28. A Catalunya i Espanya, la capacitat adquisitiva de la renda de les famílies també augmentava, a un ritme anual acumulatiu de l'1,9% i el 2,5%, respectivament. L'impacte de la crisi, si bé es deixa sentir en la majoria d'economies de la UE-28, ho fa d'una manera més intensa a Lituània, Letònia, Romania, Grècia, Irlanda, el Regne Unit, Portugal, Hongria, Espanya i Catalunya, totes elles amb importants caigudes de la capacitat adquisitiva de la renda disponible de les famílies —que més que dupliquen la caiguda mitjana de la UE-28. En el cas de Catalunya, la caiguda acumulada entre el 2007 i el 2013 és del 18,0%, i en el cas d'Espanya la caiguda acumulada és del 16,3%. Mentre que per al conjunt de països de la UE-28 —entre el 2007 i el 2012— la caiguda acumulada mitjana és del 6,2%.

Evolució de renda mitjana equivalent o per unitat de consum, en euros constants del 2010. 2004-2013

Nota: els valors d'Espanya i Catalunya dels anys 2004 al 2008 s'obtenen aplicant, als valors nominals del 2009, les taxes de creixement dels valors de les mateixes variables de l'ECV base 2004 i posteriorment deflactats per l'IPC corresponent. Els valors de la UE-28 dels anys 2004 al 2009 s'obtenen aplicant, al valor nominal del 2010, les taxes de creixement de la mateixa variable per a la UE-27 i posteriorment deflactats per l'IPC corresponent

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Eurostat i l'INE, a partir de l'ECV base 2013, descomptant el creixement de l'IPC

cotitzacions socials, els impostos sobre la renda i el patrimoni, i les transferències realitzades a altres llars. Es presenten els resultats de la renda mitjana per llar, per persona i per unitats de consum o de renda equivalent.

El concepte de *renda equivalent neta* o *renda neta per unitat de consum* es calcula per tenir en compte l'impacte de les diferències en la dimensió de les llars. Així, per comparar llars amb dimensió i composició diferents s'empren les escales d'equivalència, que converteixen el nombre de membres residents a la llar en nombre d'unitats de consum. L'escala d'equivalència utilitzada és la de l'OCDE modificada, que dona valor 1 al primer adult de la llar, 0,5 a la resta d'adults de la llar, i 0,3 als menors de 14 anys. La renda equivalent atribuïble a cada membre de llar de la família es calcula dividint el total de renda disponible de la llar pel factor d'equivalència.

La càrrega d'aquest retrocés de la capacitat adquisitiva de la renda de les famílies catalanes, i del conjunt d'Espanya, no s'està repartint d'una manera equitativa, acumulant les pèrdues relatives als extrems inferiors de la distribució d'ingressos. Diferents indicadors de l'evolució negativa en la distribució de la renda així ho posen de manifest, com ho són l'evolució del coeficient de Gini, de l'índex S80/20 —la raó entre els ingressos del 20% de la població amb ingressos més elevats i els ingressos del 20% de la població amb menors ingressos—, i l'evolució de la taxa de risc de pobresa i/o exclusió social (indicador AROPE) i els seus components.

Índex de Gini

L'índex de Gini⁸ és probablement l'indicador més utilitzat per mesurar la desigualtat en la distribució dels ingressos d'una economia. Teòricament els seus valors oscil·len entre 0 —màxima equitat en la distribució— i 1 —màxima desigualtat. En els països de la UE-28, i en els anys del 1998 al 2012, els valors de l'índex se situen entre el valor mínim de Dinamarca l'any 1998, del 0,21, i el valor màxim de Letònia l'any 2005, del 0,39.

Com ja s'indicava en l'anterior informe de desigualtats, en els quatre anys previs a l'actual crisi —del 2004 al 2007— Catalunya havia mantingut un valor mitjà de l'índex del 0,29, dos punts per sota del 0,31 del conjunt de països de la UE-27, mentre que Espanya mostrava un valor de desigualtat més elevat que la mitjana, del 0,32, amb només vuit països (Polònia, Lituània, Estònia, Regne Unit, Romania, Grècia, Portugal i Letònia) amb un comportament d'aquest índex de desigualtat clarament superior a l'espanyol.

L'impacte de la crisi ha anat acompanyat d'un augment de les desigualtats en la distribució de la renda, tant a Catalunya com en el conjunt d'Espanya, amb un augment l'índex de Gini, que, en termes mitjans, dels anys 2008 al 2012 és del 0,32, i que passa d'un valor de 0,29 l'any 2007 a un valor de 0,32, el 2012. Mentre que aquest indicador de desigualtat s'ha reduït lleugerament al conjunt de països de la UE-28, amb un valor mitjà —del 2008 al 2012— del 0,31, les dades de l'any 2013 —no disponibles per al conjunt de la UE-28— segueixen mostrant un increment de les desigualtats tant per a Catalunya com per a Espanya.

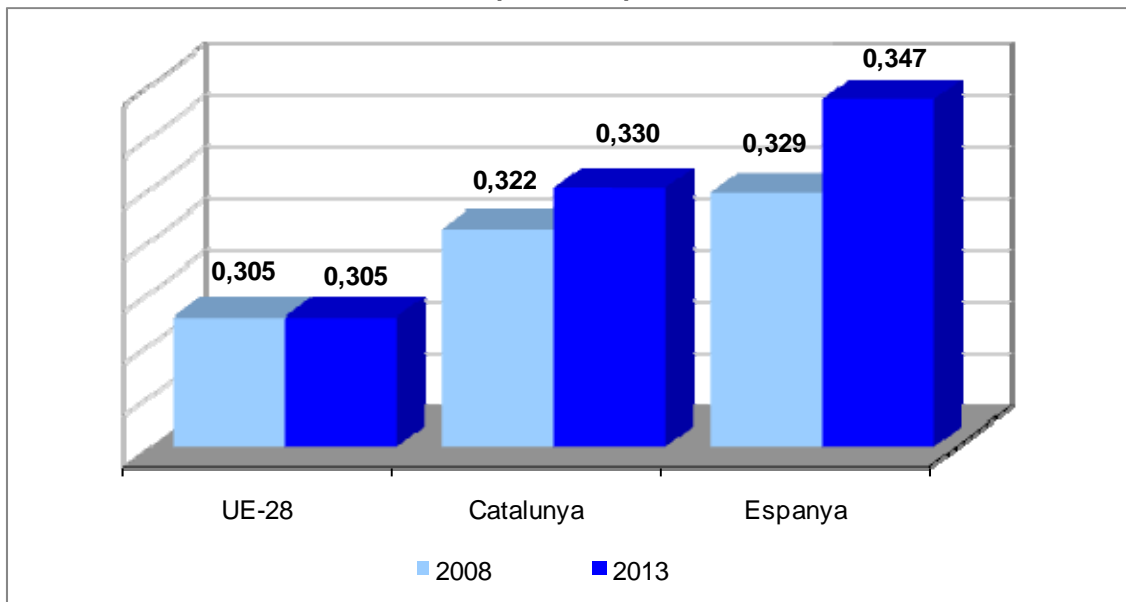
D'acord amb aquest índex, la majoria de països de la UE-28 (16 dels 28) han mostrat un sosteniment o lleugeres reduccions en el nivells de desigualtat de la distribució de la renda des dels anys anteriors a la crisi fins a l'any 2012. Catalunya i el conjunt d'Espanya destaquen per ser, en els anys que portem de crisi econòmica, uns dels territoris on més han augmentat les desigualtats. Així, dels 12 països de la UE-28 on incrementa la desigualtat durant la crisi, Catalunya, conjuntament amb Espanya, és on augmenta més l'índex de Gini. En el cas d'Espanya se situa en el grup de països de la UE-28 amb un nivell més elevat de desigualtat —conjuntament amb Romania, Portugal, Grècia, Lituània, Letònia i Bulgària— amb un valor de 0,35 l'any 2013,

---

⁸ El coeficient de Gini mesura el grau de desigualtat en una distribució d'una variable contínua. S'obté a partir de la suma de les diferències absoluta entre cada parell de rendes de la distribució. El rang dels valors del coeficient de Gini és entre 0 (màxima equitat) i 1 (màxima desigualtat).

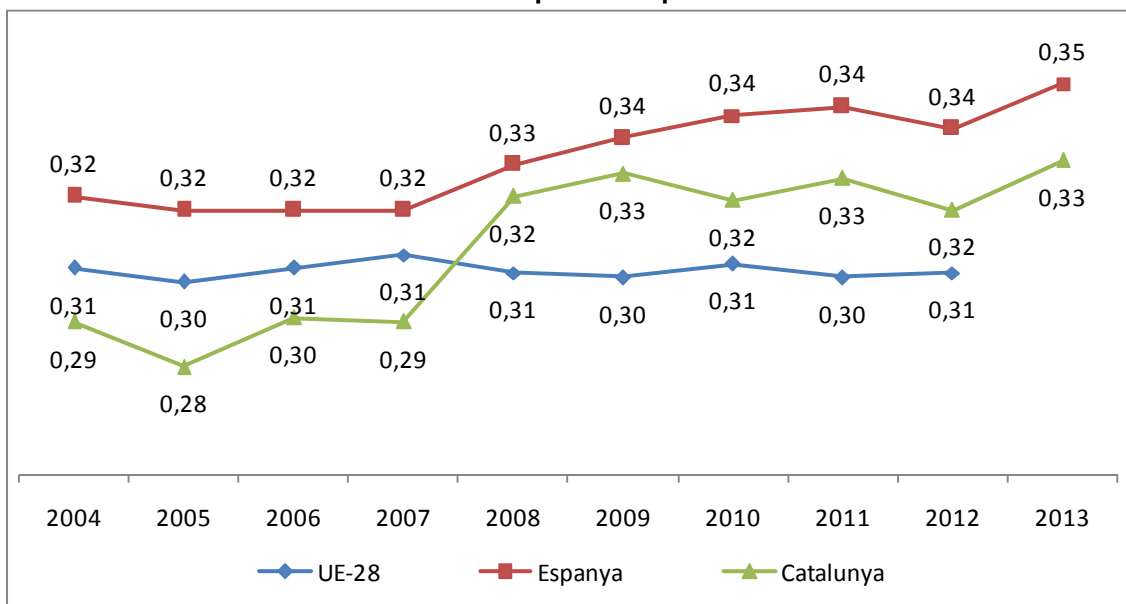
mentre que Catalunya, amb un valor de 0,33 l'any 2013, estaria també situada entre el grup de països amb més desigualtats, per sobre de la mitjana de la UE-28.

Evolució l'índex de Gini de la renda disponible equivalent. 2008-2013

Nota: el darrer valor de la UE-28 és de l'any 2012
 Font: Eurostat i Idescat a partir de l'ECV base 2013

Evolució de l'índex de Gini de la renda disponible equivalent. 2004-2013

Nota: les dades 2004-2007 de la UE són de la UE-27
 Font: Eurostat i Idescat a partir de l'ECV base 2013. Le dades 2004-2007 per a Espanya i Catalunya són a partir de l'ECV base 2004

L'índex S80/S20

L'índex S80/20,⁹ la raó entre els ingressos del 20% de la població amb ingressos més elevats i els ingressos del 20% de la població amb menors ingressos, també mostra aquest empitjorament en la distribució de la renda a Catalunya, i a Espanya, a partir de la crisi. El valor d'aquest índex en els països de la UE-28 entre l'any 1998 i el 2012 s'ha situat entre el valor mínim de Dinamarca, l'any 1998, de 3, i els valors màxims de desigualtat de Letònia i Romania, els anys 2005 i 2006, de 7,8.

A Catalunya, en els anys previs a la crisi, del 2004 al 2007, l'índex S80/20 mostrava un valor mitjà de 4,7, just per sota del nivell mitjà del conjunt de països de la UE-27, que en aquests mateixos anys mantenien un valor mitjà d'aquest índex del 5,0. Espanya mostrava un nivell de desigualtat més elevat, amb un valor de l'índex S80/20 del 5,6, només superada en nivell de desigualtat per sis països del conjunt de la UE-28 (Polònia, Portugal, Lituània, Letònia, Grècia i Romania).

Al llarg dels anys de crisi té lloc un increment de les desigualtats, relativament intens, tant a Catalunya com a Espanya, que contrasta amb la lleugera reducció de les desigualtats en termes mitjans d'aquest indicador per l'agregat del conjunt de països de la UE-28.

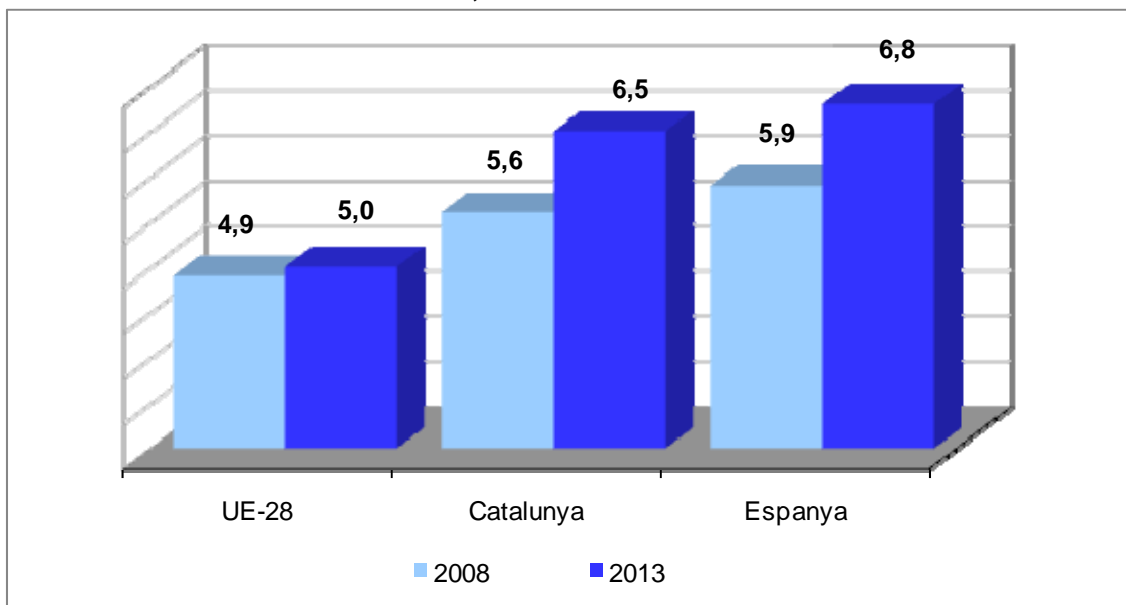
A Catalunya l'índex S80/20 se situa en termes mitjans dels anys 2008 al 2012 en 5,8, i segueix incrementant l'any 2013 fins al 6,5, i augmenta la distància de renda entre els quintils superiors i inferiors de la distribució d'ingressos en els anys de crisi. A Espanya, amb una evolució similar, l'indicador és del 6,2 en els anys 2008 al 2012 i del 6,8 l'any 2013. Pel que fa a l'evolució en termes mitjans en el conjunt dels països de la UE-28, l'indicador s'ha mantingut en els anys de crisi en valors del 5,0. Espanya se situa l'any 2013 entre els valors més elevats de desigualtat d'aquest índex dels països de la UE-28, conjuntament amb Letònia, Bulgària Grècia i Romania, mentre que Catalunya mostra un nivell de desigualtat superior a la mitjana de països de la UE-28.

Cal, a més, tenir en compte que aquest indicador es calcula sobre els ingressos de les famílies un cop duta a terme la funció redistribuïdora del sector públic, ja sigui a través dels impostos o a través de les transferències de caràcter social.

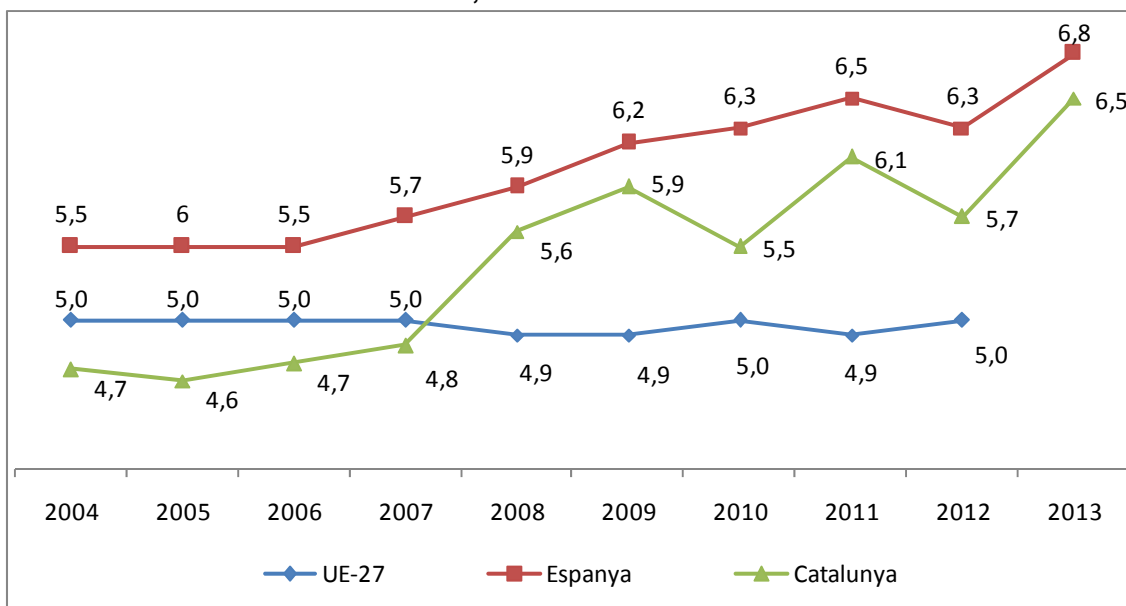
⁹ D'acord amb la definició de l'Idescat, l'índex S80/20 és un indicador de ràtio de proporció (*share ratio*), que s'interpreta com la renda obtinguda pel quintil superior, és a dir, el 20% de la població amb rendes més altes, en relació amb la del quintil inferior.

Evolució de la distribució de la renda, S80/S20. 2008-2013

Nota: el darrer valor de la UE-28 és de l'any 2011
 Font: Eurostat i Idescat a partir de l'ECV base 2013

Evolució de la distribució de la renda, S80/S20. 2004-2013

Font: Eurostat i Idescat a partir de l'ECV base 2013. Les dades del 2004 al 2007 per a Espanya i Catalunya són a partir de l'ECV base 2004

La taxa de risc de pobresa o exclusió social

La taxa de risc de pobresa o exclusió social (indicador AROPE) és un indicador que combina una mesura de pobresa relativa (la taxa de risc de pobresa) amb dues mesures de pobresa absoluta (la taxa de privació material i la taxa de baixa intensitat de treball a la llar). Indica, en conjunt, quin és el percentatge de població d'un territori que es troba en alguna de les tres situacions de pobresa o en una combinació d'elles, i que, per tant, o bé la seva renda està per sota del 60% de la renda disponible equivalent mediana de la societat de referència, o bé viu en una llar on no es poden permetre la compra d'uns serveis mínims de benestar, o bé viu en una llar en què les persones en edat activa han treballat menys del 20% del seu potencial al llarg del darrer any.

El valor d'aquest índex en els països de la UE-28 i entre els anys 2004 al 2013 s'ha situat entre el valor mínim de Suècia l'any 2007, del 13,9%, i el valor màxim de Bulgària l'any 2006, del 61,3%.

En termes mitjans, la taxa de risc de pobresa o exclusió social en el conjunt de països de la UE-28 es redueix lleugerament en el període de crisi, i passa de valors mitjans del 25,2% entre els anys 2005 al 2007, a un valor mitjà del 24,1% del 2008 al 2013.

Catalunya i Espanya mostren des de l'inici de l'actual crisi econòmica un dels creixements més intensos de la taxa de risc de pobresa i/o exclusió social entre els països de la UE-28. Així, partint en tots dos casos de nivells inferiors a la mitjana de països de la UE-28 en els anys previs a la crisi, en el cas de Catalunya la taxa se situa en termes mitjans dels anys de crisi —del 2008 al 2013— en el 23,9%, pràcticament igual que la taxa mitjana de la UE-28 per a aquests mateixos anys, mentre que a Espanya la taxa de risc de pobresa i/o exclusió social se situa per sobre de la mitjana de la UE-28, amb un valor del 26,1%.

Les dades del 2014 —no disponibles per al conjunt de la UE-28— mostren que segueix augmentant aquesta taxa tant a Catalunya com a Espanya, fins al 26,0% i el 29,2%, respectivament.

L'augment de la taxa de risc de pobresa o exclusió social a Catalunya durant la crisi respon, d'una banda, a una relativa estabilitat de la taxa de risc de pobresa —el component de mesura de pobresa relativa—, vinculada al fet que des de l'inici de la crisi està tenint lloc una caiguda del llindar de pobresa a Catalunya. Així, d'acord amb la definició de la taxa AROPE el llindar de pobresa a Catalunya se situa el 2014 en 9.767 euros l'any (o 814 € al mes) per a una persona que viu sola —aquest és el nivell de renda per sota del qual es considera que una persona és pobra.

D'altra banda, els dos altres components de la taxa de risc de pobresa o exclusió social han vist augmentar els seus valors al llarg de la crisi, tant la taxa de baixa intensitat de treball, que ha passat d'afectar el 5,0% de la població catalana al 12,0% entre el 2007 i el 2014, com la taxa de privació material severa, que ha passat del 3,9% de la població al 6,3% entre aquests dos mateixos anys.

Des d'una perspectiva de gènere, la taxa de risc de pobresa s'ha mantingut al llarg dels anys de crisi relativament més elevada per a les dones que per als homes, si bé amb

una tendència a la reducció de les diferències, que el 2014 són 1,4 punts percentuals, i, més concretament, del 21,6% (808 milers de dones) per a les dones i del 20,2% (730 milers d'homes) per als homes.

Per edats, els joves presenten una taxa de risc de pobresa molt superior a la resta de la població. El 2014 la taxa de risc de pobresa dels joves de menys de 18 anys (29,9%) és pràcticament deu punts percentuals més alta que la de la població de 18 a 64 anys, i el doble que la de la població de més de 64 anys.

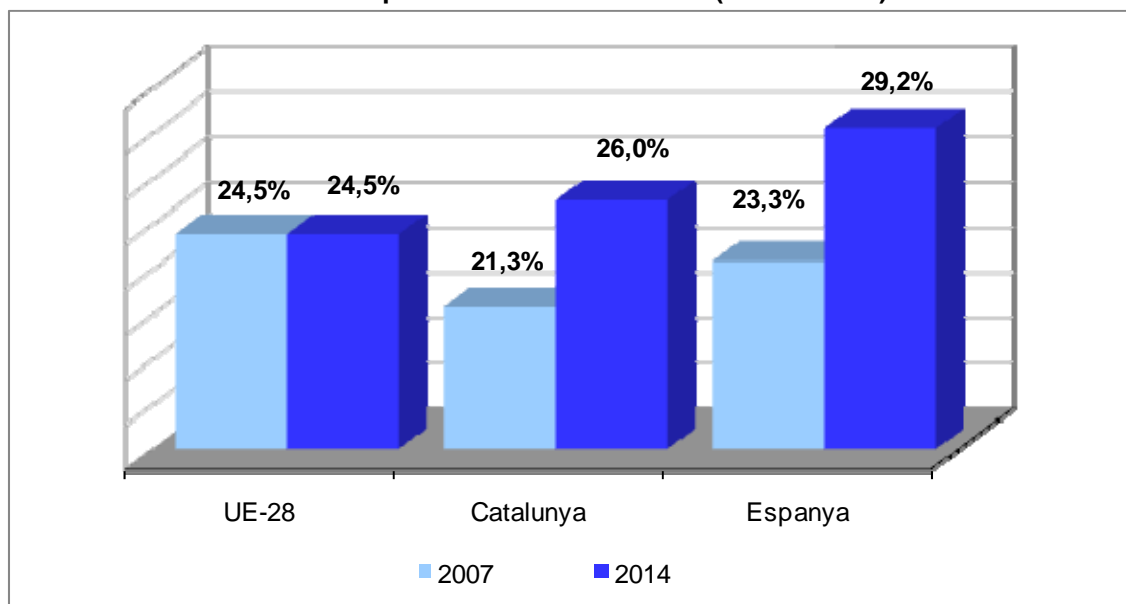
Finalment, també mostrem per a Catalunya l'evolució de dos indicadors del volum de població que es troba en situació de carències materials.

D'una banda, l'evolució del nombre absolut de persones que viuen en llars on no hi ha cap perceptor d'ingressos ha anat augmentat al llarg dels anys de crisi, i si bé mostra una lleugera reducció els anys 2013 i 2014, encara se situa l'any 2014 en 201 mil persones, pràcticament el doble de les que hi havia l'any 2007.

D'altra banda, segueix augmentant el percentatge de persones que indiquen alguna dificultat per arribar a final de mes (certa dificultat, dificultat o molta dificultat), fins a assolir el 67,2% de la població catalana l'any 2014, quan abans de la crisi aquest percentatge era del 60,2% en termes mitjans dels anys 2004 al 2007.

El percentatge de població que indica moltes dificultats per arribar a final de mes és del 12,9% l'any 2014, i, si bé s'ha reduït en relació amb el 2013, encara està per sobre del seu valor mitjà en els anys previs a la crisi, que era de l'11,8%.

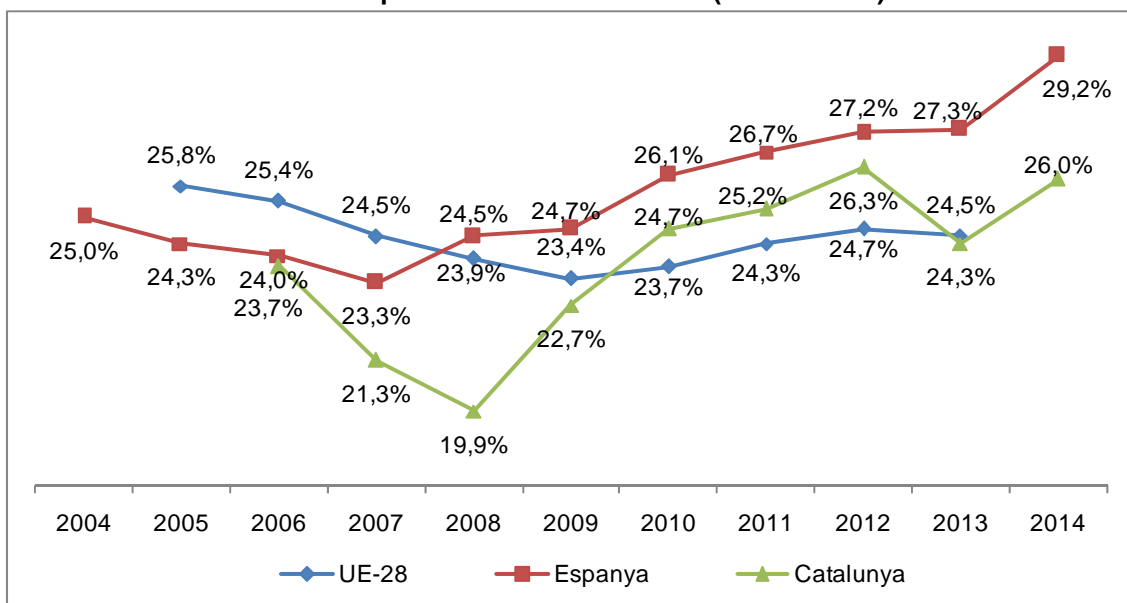
Evolució de la taxa de risc de pobresa o exclusió social (taxa AROPE). 2007-2014

Nota: el darrer valor de la UE-28 és de l'any 2013. El valor del 2007 de la UE-28 s'obté aplicant les taxes de creixement de la taxa de risc de pobresa o exclusió social de la UE-27 entre el 2007 i el 2013. En el cas de Catalunya el valor del 2007 s'obté aplicant al valor del 2009 les taxes de creixement de la taxa de risc de pobresa o d'exclusió social de l'ECV base 2004

Font: Eurostat i Idescat a partir de l'ECV base 2013

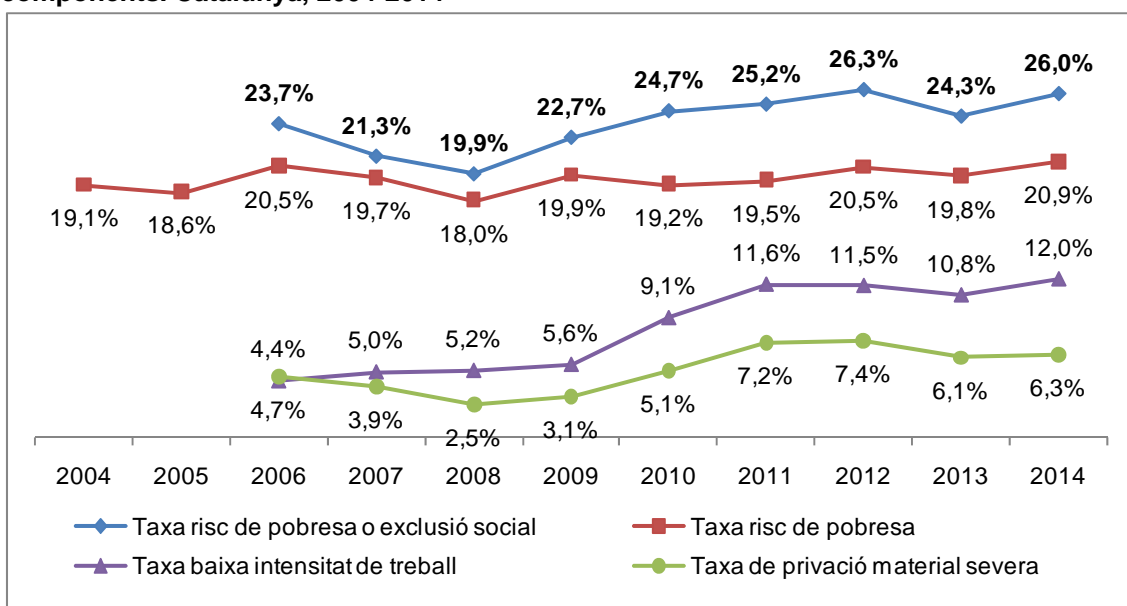
Evolució de la taxa de risc de pobresa o exclusió social (taxa AROPE). 2004-2014

Nota: els valors d'Espanya i Catalunya del 2004 al 2008 s'obtenen aplicant als valors del 2009 les taxes de creixement dels valors de les mateixes variables de l'ECV base 2004. Els valors de la UE-28 dels anys 2005 al 2009 s'obtenen aplicant al valor del 2010 les taxes de creixement de la mateixa variable per a la UE-27

Font: elaboració pròpia a partir de l'Eurostat i l'Idescat a partir de les ECV base 2013, i ECV base 2004

Evolució de la taxa de risc de pobresa o exclusió social (taxa AROPE)¹⁰ i els seus components. Catalunya, 2004-2014

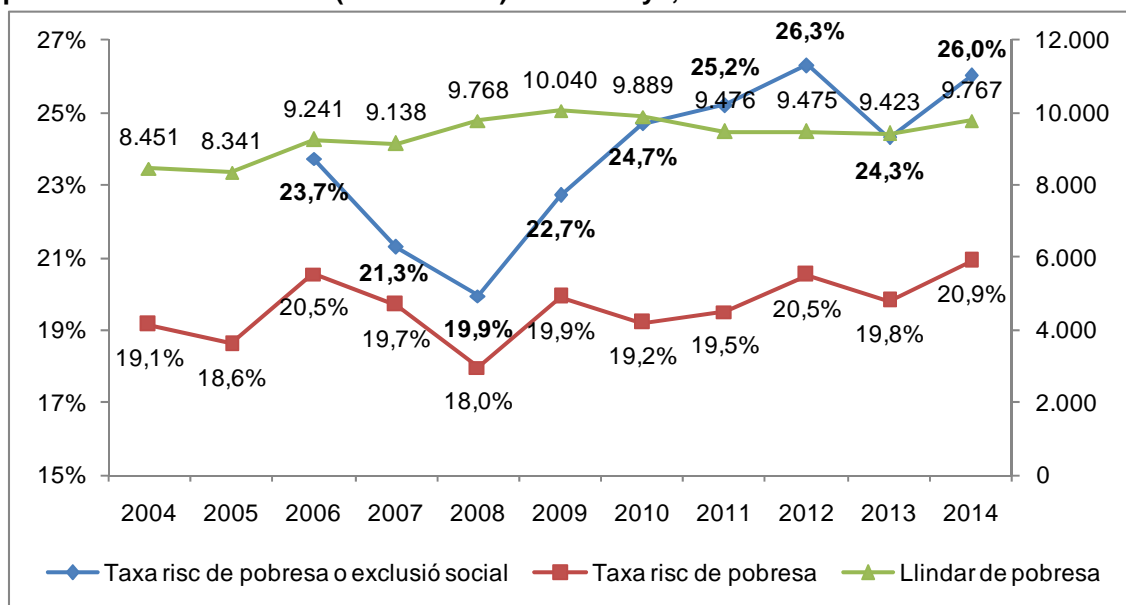

Nota: els valors dels anys 2004 al 2008 s'obtenen aplicant als valors del 2009 les taxes de creixement dels valors de les mateixes variables de l'ECV base 2004

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat: ECV base 2013, i ECV base 2004

¹⁰ Indicador que recull la proporció de població que es troba o bé en situació de risc de pobresa, o bé en situació de privació material severa, o bé que viu en llars amb intensitat de treball molt baixa.

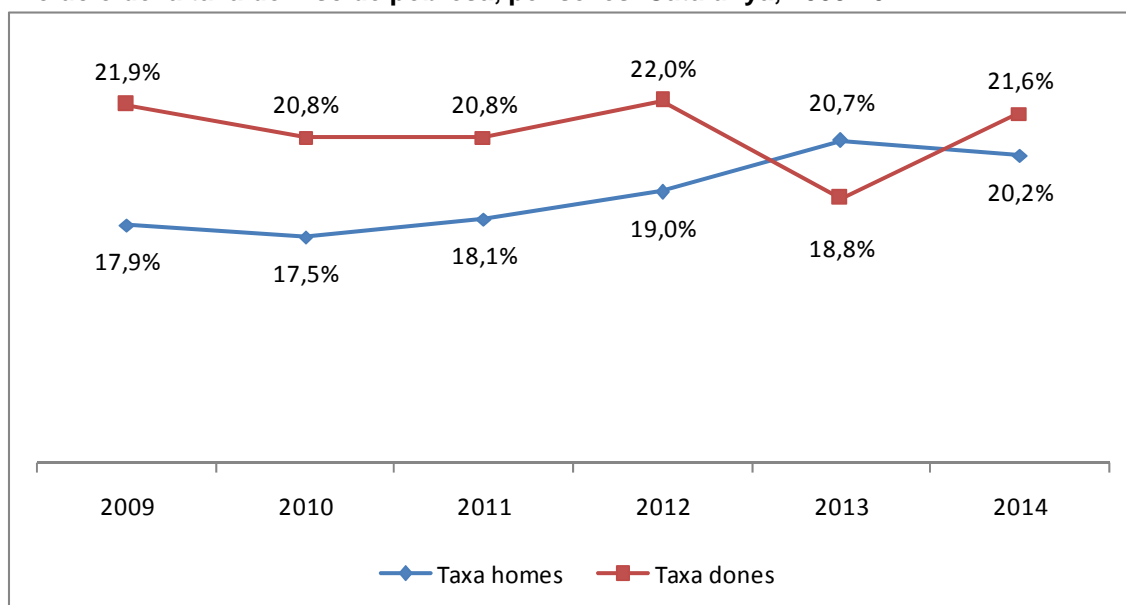
Evolució del llindar de pobresa, de la taxa del risc de pobresa i de la taxa del risc de pobresa o exclusió social (taxa AROPE).¹¹ Catalunya, 2004-2014

Nota: els valors de l'any 2004 al 2008 s'obtenen aplicant als valors del 2009 les taxes de creixement dels valors de les mateixes variables de l'ECV base 2004

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat: ECV base 2013 i ECV base 2004

Evolució de la taxa del risc de pobresa, per sexes. Catalunya, 2009-2014

Font: Idescat a partir de l'ECV base 2013

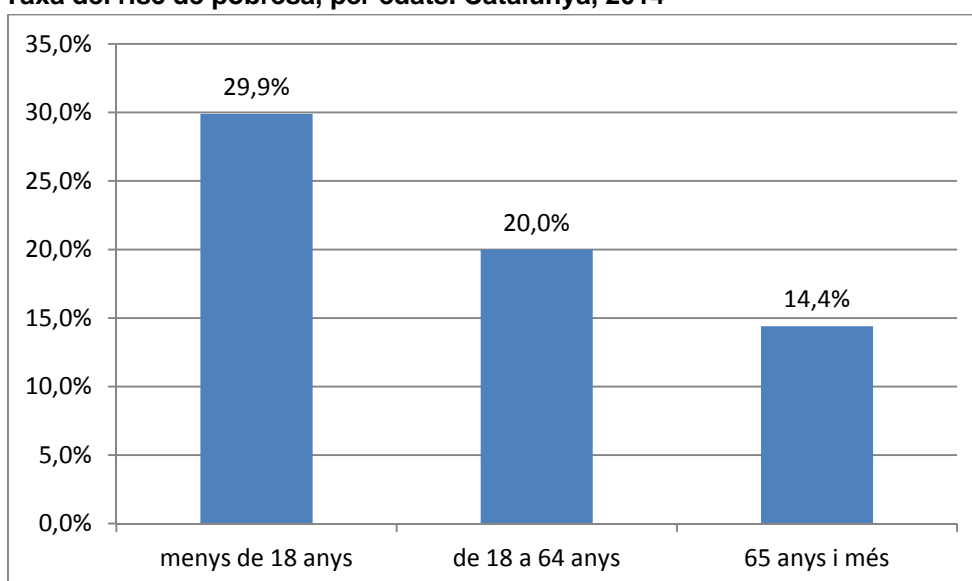
¹¹Indicador que recull la proporció de població que es troba o bé en situació de risc a la pobresa, o bé en situació de privació material severa, o bé que viu en llars amb intensitat de treball molt baixa.

Taxa del risc de pobresa, per sexes. Catalunya, Espanya i UE, 2014

	Homes	Dones	Total
Catalunya	20,2	21,6	20,9
Espanya	31,3	30,8	31,1
Unió Europea	16,1	17,2	16,7

Font: Idescat

Taxa del risc de pobresa, per edats. Catalunya, 2014

Font: Idescat

Població en habitatges sense perceptors d'ingressos. Catalunya, 2007-2014

	Milers de persones
2007	106,4
2008	124,9
2009	158,7
2010	152,0
2011	200,9
2012	262,4
2013	235,4
2014	201,1

Font: Idescat

Persones amb dificultats per arribar a final de mes. Catalunya, 2004-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004-2007	2008-2014
Amb certa dificultat, amb dificultat i amb molta dificultat	64,3%	65,5%	62,5%	56,3%	64,0%	65,1%	67,2%	60,2%	63,6%
Amb molta dificultat	13,2%	16,8%	14,9%	5,6%	13,4%	15,5%	12,9%	11,8%	13,2%
Amb dificultat	19,0%	18,2%	16,5%	19,4%	20,7%	21,0%	19,3%	16,8%	19,2%
Amb certa dificultat	32,1%	30,5%	31,1%	31,3%	29,9%	28,6%	35,0%	31,7%	31,2%
Amb certa facilitat, amb facilitat i amb molta facilitat	35,6%	34,5%	37,6%	43,7%	35,9%	35,0%	32,8%	39,6%	36,4%
Amb certa facilitat	25,9%	24,1%	24,5%	31,5%	27,7%	25,0%	25,9%	25,9%	26,4%
Amb facilitat	8,8%	9,8%	11,8%	11,8%	8,1%	9,0%	6,7%	12,8%	9,4%
Amb molta facilitat	0,9%	0,6%	1,3%	0,4%	0,1%	1,0%	0,2%	1,0%	0,6%
No consta	..	0,1%	..	..	..	..	..	..	..

Font: ECV, INE

Bretxa del risc de pobresa

A més del percentatge de població que considerem pobra, també podem identificar l'evolució del grau de pobresa que pateixen les persones considerades com a pobres. En aquest sentit, la **bretxa del risc de pobresa** és un indicador que mostra, en termes percentuals, la distància entre la mediana dels ingressos equivalents de la població en risc de pobresa i el llindar de risc de pobresa.¹² La bretxa del risc de pobresa indica, doncs, la distància entre la situació econòmica de la població considerada pobra i el límit de la "normalitat" que fixa el llindar de pobresa. Per tant, com més alta és la bretxa del risc de pobresa, més s'empobreixen els pobres, o el que és el mateix, com més alta és la bretxa, pitjor és la situació de la població considerada pobra.

Fets aquests aclariments, podem observar als gràfics que la bretxa ha augmentat al llarg dels anys de crisi a Catalunya en gairebé 15 punts percentuals entre el 2007 i el 2014, és a dir, durant aquest període s'ha produït un fortíssim empitjorament de la situació dels pobres a Catalunya. Un empitjorament clarament superior al que s'observa a Espanya. La bretxa el 2014 és a Catalunya gairebé 6 punts superior a la d'Espanya. Després d'una forta caiguda el 2013, el 2014 la taxa torna a augmentar i s'acosta a la del 2012.

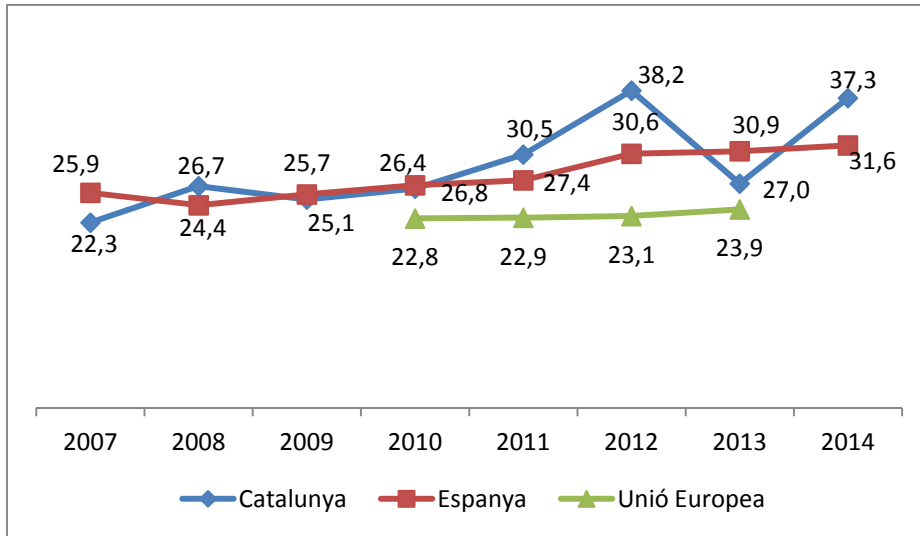
Els menors de 18 anys presenten una bretxa lleugerament superior a la del total de la població i el seu empitjorament al llarg del període és de 16 punts.

Per sexes, destaquem la dada del 2014 on podem veure que la situació dels homes és lleugerament pitjor que la de les dones, tant a Catalunya com a Espanya, tot i que a Catalunya la diferència per sexes és més important.

En resum, cal dir que la bretxa de risc de pobresa s'ha incrementat a Catalunya i ho ha fet més que a Espanya i a la UE. El 2014, els pobres són més pobres del que eren el 2007, i aquest empitjorament de la situació de pobresa afecta més els menors i els homes.

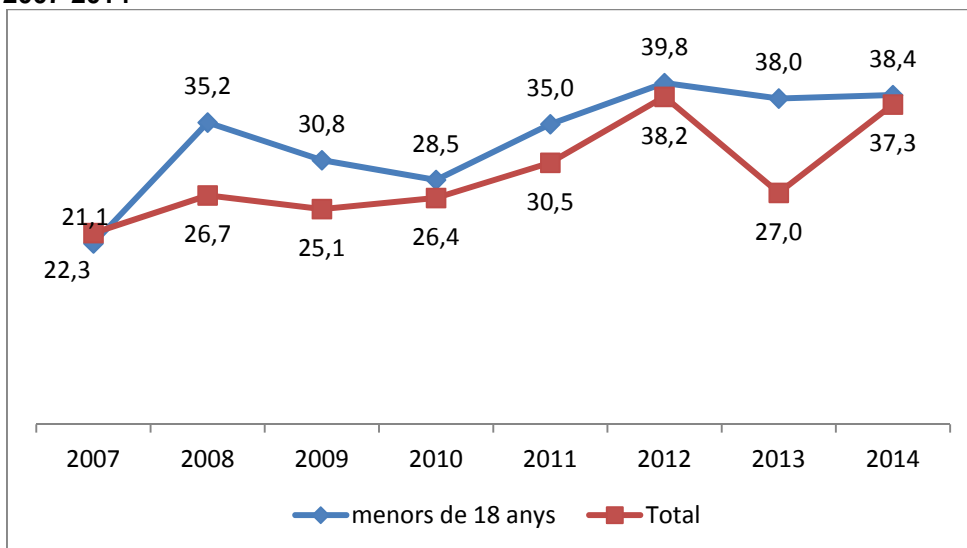
¹² Aquest llindar es fixa com el 60% de la mediana nacional dels ingressos disponibles anuals equivalents (després de transferències socials). En el cas de Catalunya, el llindar es fixa com el 60% de la mediana dels ingressos disponibles anuals equivalents de la població catalana (després de transferències socials).

Evolució de la bretxa del risc de pobresa. Catalunya, Espanya i Unió Europea (%), 2007-2014

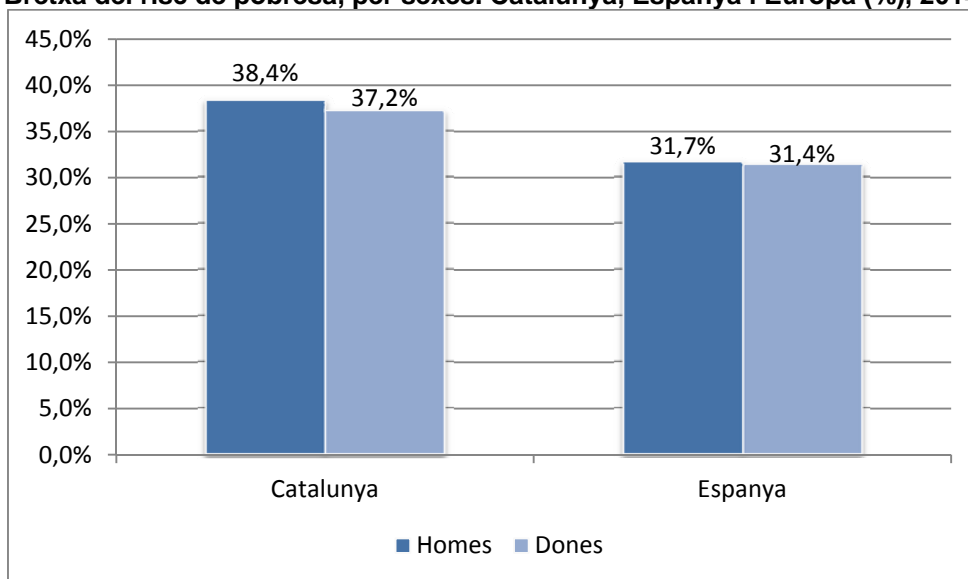
Nota: en les dades del 2013 de Catalunya i Espanya es produeix una ruptura de sèrie
 Font: Idescat

Evolució de la bretxa del risc de pobresa dels menors de 18 anys. Catalunya (%), 2007-2014

Nota: en les dades del 2013 de Catalunya i Espanya es produeix una ruptura de sèrie
 Font: Idescat

Bretxa del risc de pobresa, per sexes. Catalunya, Espanya i Europa (%), 2014

Font: Idescat

6.3. Evolució de les rendes salarials

Com ja s'indicava en l'anterior informe, un dels factors determinants del creixement de les desigualtats tant a Catalunya com a Espanya ha estat la pèrdua de pes de les rendes salarials en la distribució de la renda generada en els processos de producció interns.¹³

Aquesta pèrdua significa que una proporció cada vegada més reduïda de la renda generada es canalitza cap a les famílies a través de les rendes salarials, component més ben distribuït, des d'una perspectiva de l'equitat, que el de les rendes no salarials, i que significa una apropiació de la renda més intensa a través de les rendes del capital.

Després d'una recuperació inicial del pes de les rendes salarials els dos primers anys de crisi (del 2007 al 2009), a partir del 2010 s'intensifica el procés de pèrdua de pes relatiu de les rendes salarials en la distribució de la renda que ja estava tenint lloc en l'economia catalana i espanyola en la darrera fase de creixement econòmic entre els anys 1997 i 2007.

L'augment inicial del pes de les rendes salarials¹⁴ quan esclata la crisi no respon a un augment dels salaris individuals, sinó a una destrucció molt elevada d'ocupació concentrada en llocs de treball amb pitjors remuneracions que alteren la composició dels llocs de treball cap als de remuneracions més elevades. A més, la caiguda inicial

¹³ Per a una anàlisi de la distribució factorial de la renda vegeu "[Evolució de la distribució de la renda a Espanya i l'eurozona amb una aproximació de la situació a Catalunya 2007-2013](#)". Barcelona: Comissió Obrera de Catalunya - Ceres, 2015.

¹⁴ Vegeu l'informe 03/2013 "Distribución de la renta en España: desigualdad, cambios estructurales y ciclos". Consejo Economico y Social de España (CES), 2013.

dels beneficis en els sectors més sensibles a la crisi (construcció i finances), lligat al caràcter plurianual de la majoria dels convenis col·lectius, així com l'augment de les indemnitzacions associades a la destrucció d'ocupació expliquen també aquest increment del pes de les rendes salarials.

A partir del 2010, l'impacte de les reformes laborals, la reforma de la negociació col·lectiva, les retallades salarials en la funció pública i les polítiques de retallades, conjuntament amb la creixent pressió de l'augment sostingut de la població aturada, s'han traduït en una forta caiguda de la proporció que en termes mitjans obté cada assalariat de cada euro generat per ocupat, que, conjuntament a la lleugera reducció de la taxa d'assalarització, expliquen la caiguda de la participació de les rendes salarials en el PIB.¹⁵

En el cas de Catalunya, entre el 2007 i el 2013 la participació de les rendes salarials sobre el PIB a cost de factors cau un 5,3%, que s'explica en més d'un 87% per la caiguda del 4,6% de la part que cada assalariat obté de cada euro generat per ocupat, i, en menor mesura, per sota del 15%, de la reducció del 0,7% de la taxa d'assalarització com a conseqüència de la caiguda lleugerament més intensa de la població assalariada que del conjunt de la població ocupada.

Aquesta evolució contrasta amb la que tenen en termes mitjans els països de la UE-28, on la participació de les rendes salarials ha guanyat pes sobre el PIB des de l'inici de la crisi, passant del 53,0% al 54,3% entre el 2007 i el 2013 amb un creixement del 2,5%, que s'explica per l'augment del 2,2% de la part que cada assalariat obté de cada euro generat per ocupat, mentre que augmenta molt lleugerament, el 0,3%, la taxa d'assalarització com a conseqüència de la caiguda lleugerament menys intensa de la població assalariada que del conjunt de la població ocupada, si bé a nivells molt més reduïts que per l'economia catalana i espanyola. La població assalariada s'ha reduït l'1,8% entre el 2007 i el 2013 en la mitjana de països de la UE-28.

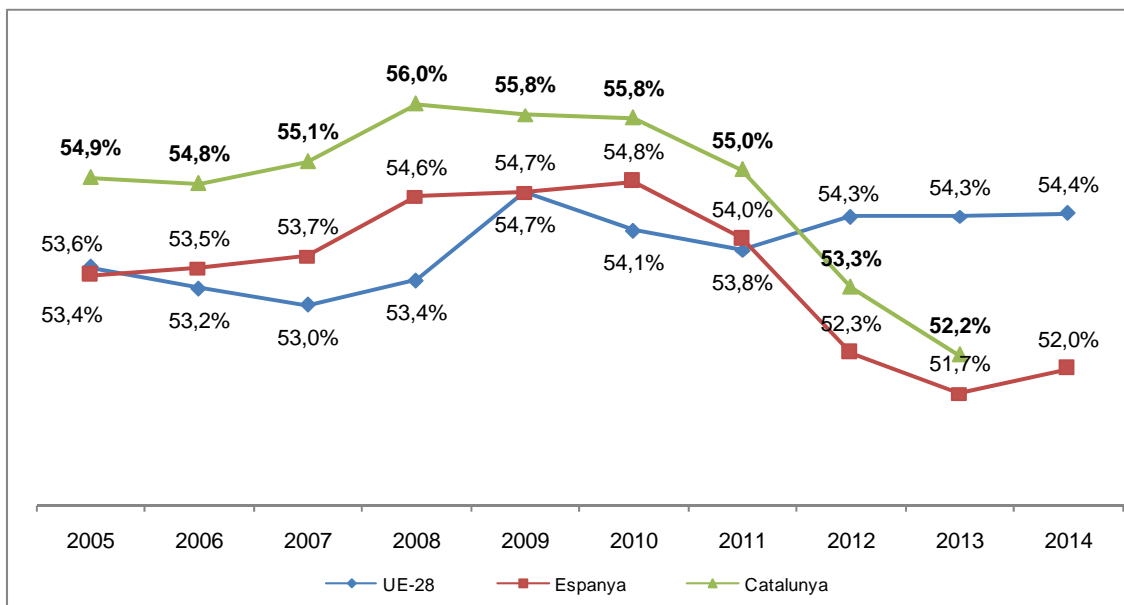
---

¹⁵ La participació de les rendes salarials en el PIB es pot descompondre així:

$$\frac{\text{Remuneració assalariats}}{\text{PIBacf}} = \frac{\text{Remuneració assalariats}/\text{Assalariats}}{\text{PIBacf}/\text{Ocupats}} \times \frac{\text{Assalariats}}{\text{Ocupats}}.$$

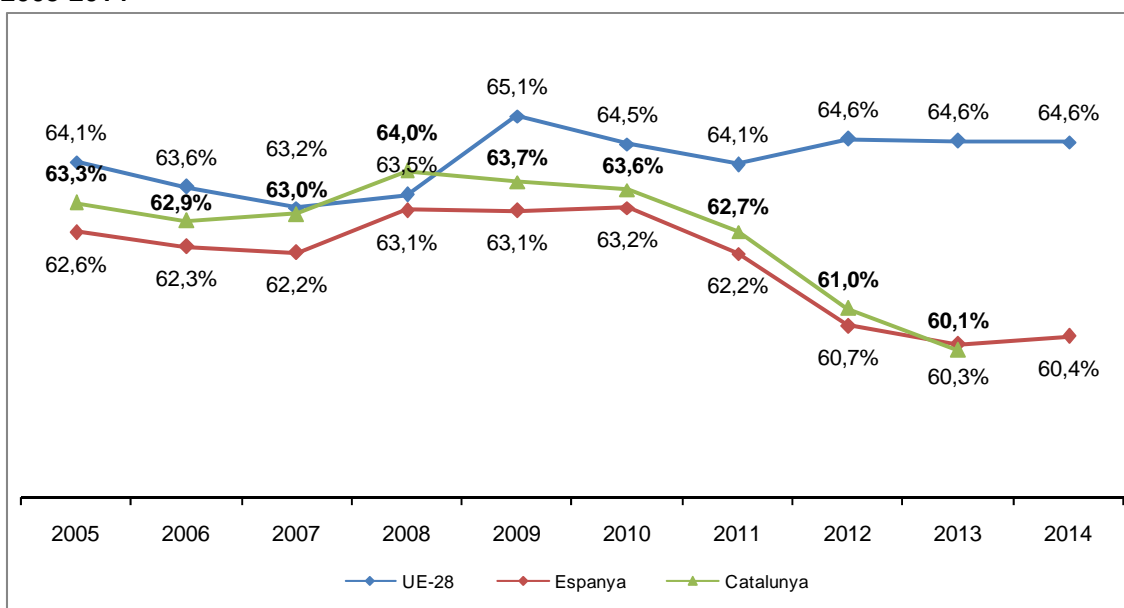

Pes de les rendes salarials sobre el PIB a cost dels factors. 2005-2014

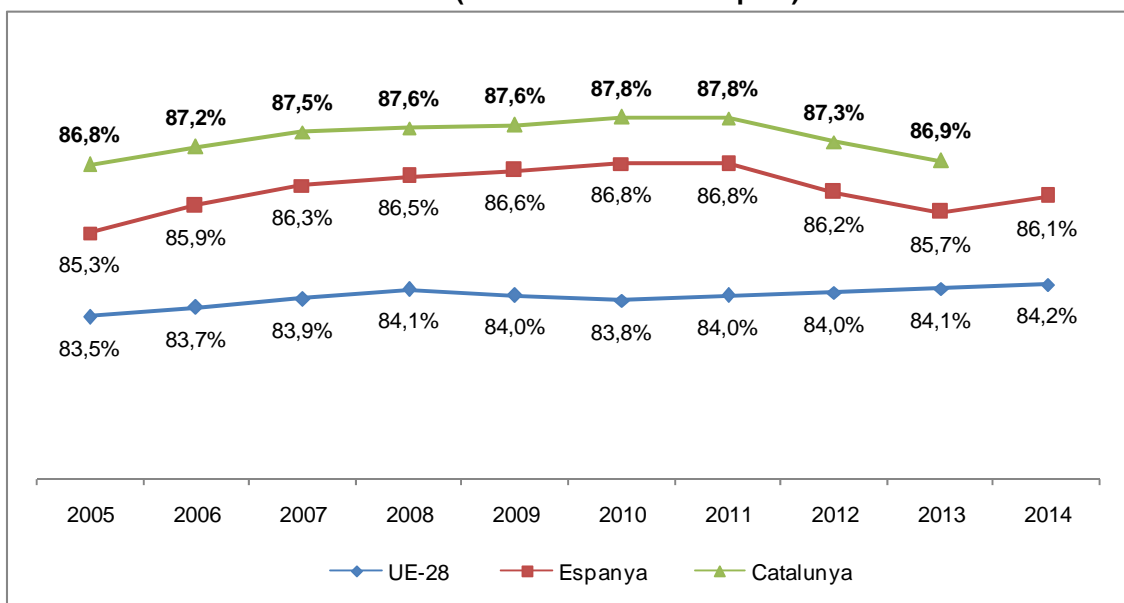
Font: Eurostat, Idescat i INE

Pes de les rendes salarials per assalariat sobre el PIB, per ocupat, a cost dels factors. 2005-2014

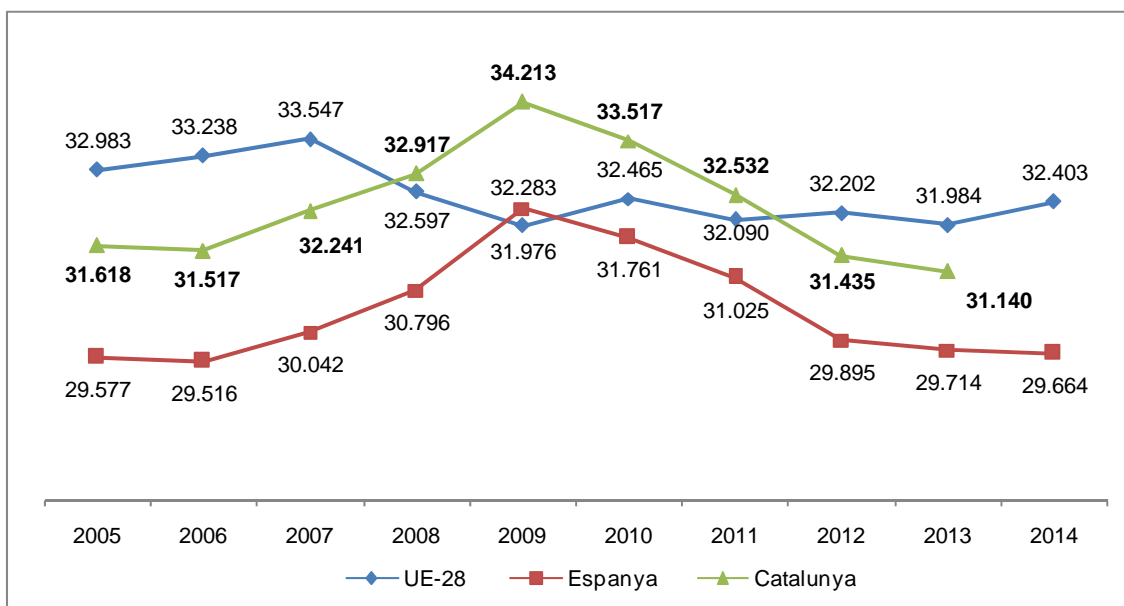
Font: Eurostat, Idescat i INE

Evolució de la taxa d'assalarització (assalariats sobre ocupats). 2005-2014

Font: Eurostat, Idescat i INE

Evolució de les rendes salarials, per assalariat en termes reals, a preus constants del 2010. 2005-2014

Font: Eurostat, Idescat i INE

6.4. Desigualtats en rendes salarials

La pèrdua de pes de les rendes salarials en la distribució de la renda és en si mateixa un factor determinant de l'augment de les desigualtats en la mesura que aquestes tenen un patró de distribució més equitatiu que el conjunt de rendes no salarials.

Si bé no tenim dades disponible per a Catalunya, tant per al conjunt d'Espanya com per a la mitjana de països de la UE-27 l'indicador de desigualtat S80/S20 de les rendes salarials té un valor que és més de la meitat que el mateix valor de l'indicador per al conjunt de la renda disponible equivalent de les famílies.

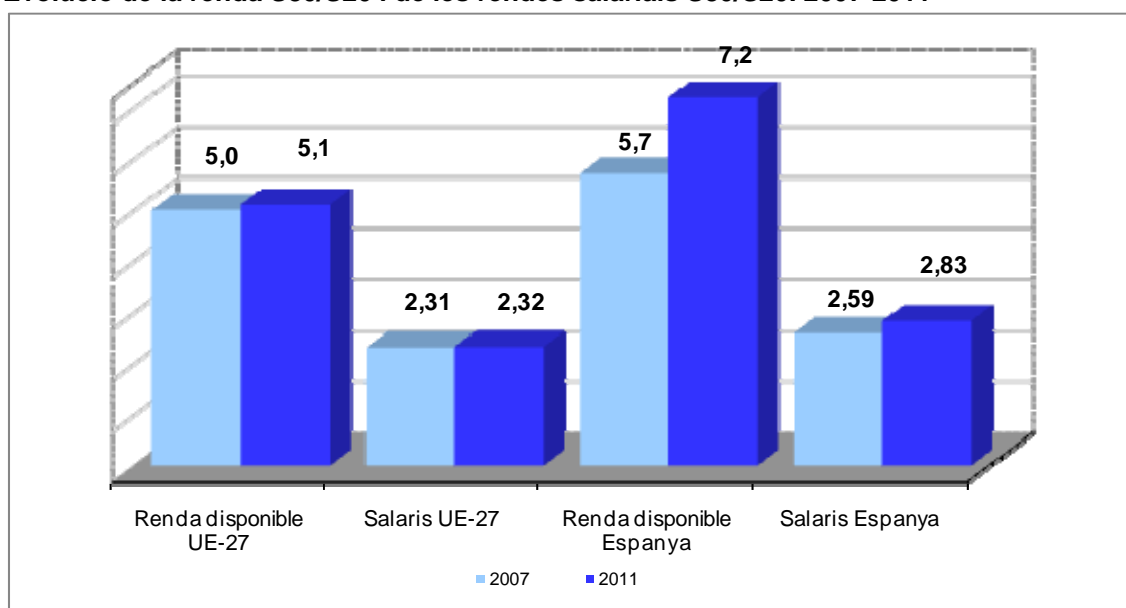
Mentre la renda disponible acumulada pel 20% més ric de la població és entre 5 i 7 vegades superior a la renda disponible acumulada pel 20% més pobre, quan només tenim en compte les rendes salarials, el 20% dels perceptors de rendes salarials més rics acumulen entre 2 i pràcticament 3 vegades que els més pobres.

Però tot i així, el retrocés de la capacitat adquisitiva de les rendes salarials per assalariat que té lloc a partir especialment del 2009 en el conjunt de l'economia catalana i espanyola també s'està distribuït de forma desigual i afecta amb més intensitat les rendes salarials més baixes. Així ho indica l'increment de la ràtio S80/S20 d'aquestes rendes per a Espanya, que incrementa entre el 2007 i el 2011 del 2,59 al 2,83. Un augment de la desigualtat de totes maneres inferior a l'experimentat pel conjunt de la renda disponible.

Dos elements ens permeten identificar aquest empitjorament en la distribució de les rendes salarials.

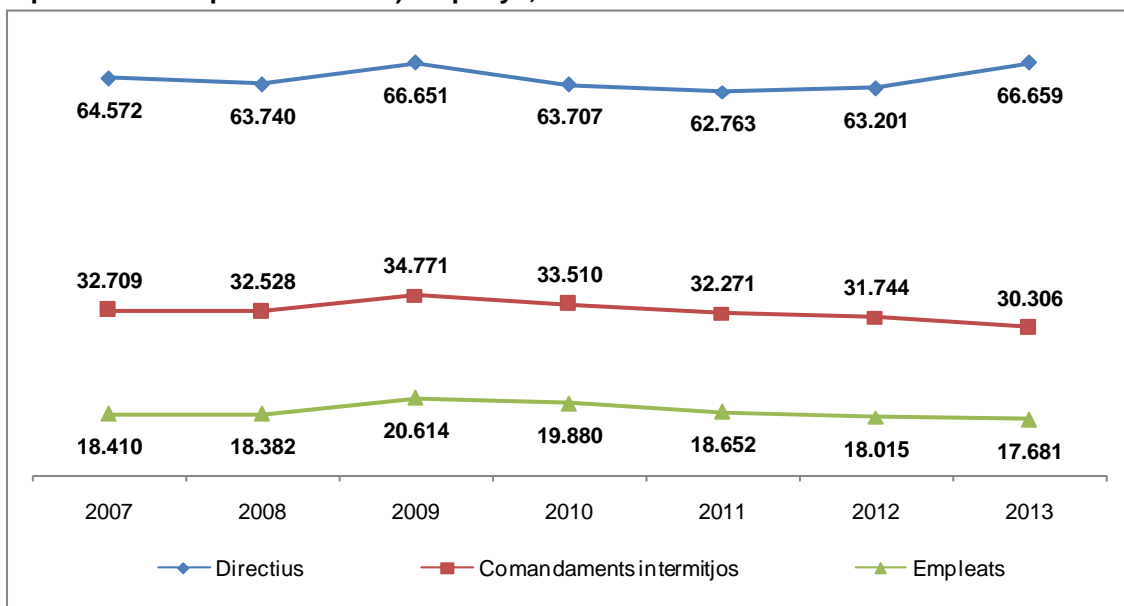
Per una part està augmentant la dispersió de les retribucions entre categories laborals a Espanya entre el 2007 i el 2013. Mentre que la capacitat adquisitiva dels sots dels directius ha augmentat el 3,2%, la capacitat adquisitiva dels comandaments intermedis es redueix el 7,3%, i el de la resta d'empleats i empleades ha caigut el 4,0%.

Evolució de la renda S80/S20 i de les rendes salarials S80/S20. 2007-2011

Font: Eurostat, Idescat i INE

Evolució del poder adquisitiu dels sous per categories laborals (sous anuals bruts expressats amb preus del 2005). Espanya, 2007-2013

Font: nota informativa de l'informe "Evolució salarial 2007-2013. 7a edició. Informe de retribucions". EADA i ICESA, febrer del 2014

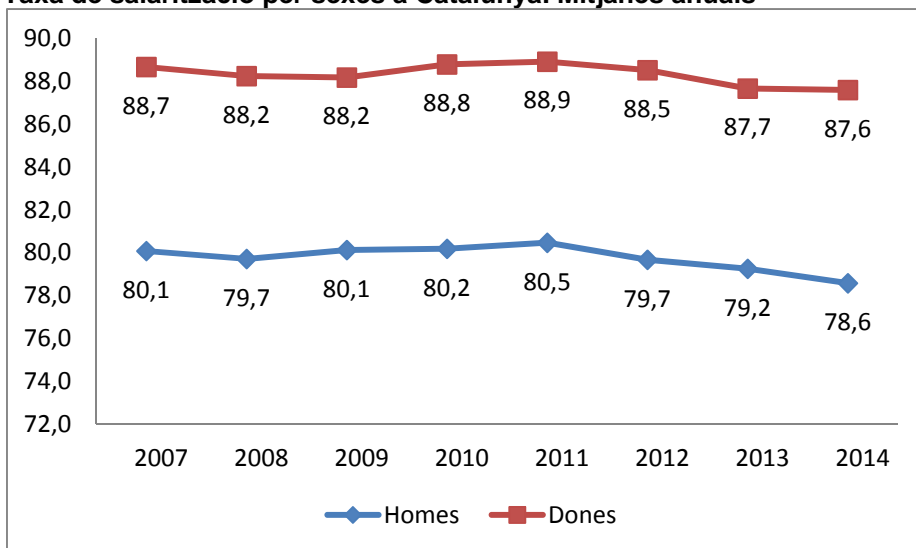
6.5. Salarització i bretxa salarial entre homes i dones

La taxa de salarització femenina és superior a la masculina i, fins al 2013, mostra una tendència descendent lleugerament més pronunciada que en el cas dels homes, sobretot en els darrers dos anys. El 2014 la taxa femenina es manté mentre la masculina continua reduint-se, la qual cosa fa que la diferència entre ambdós sexes augmenti.

La taxa de salarització per edats mostra poques variacions en els tres grups d'edat. Els joves de 16 a 24 anys inicien una lleugera recuperació a finals del 2014, mentre el grup central té 3 anys de reducció i el de més edat, al contrari, presenta un increment de la salarització.

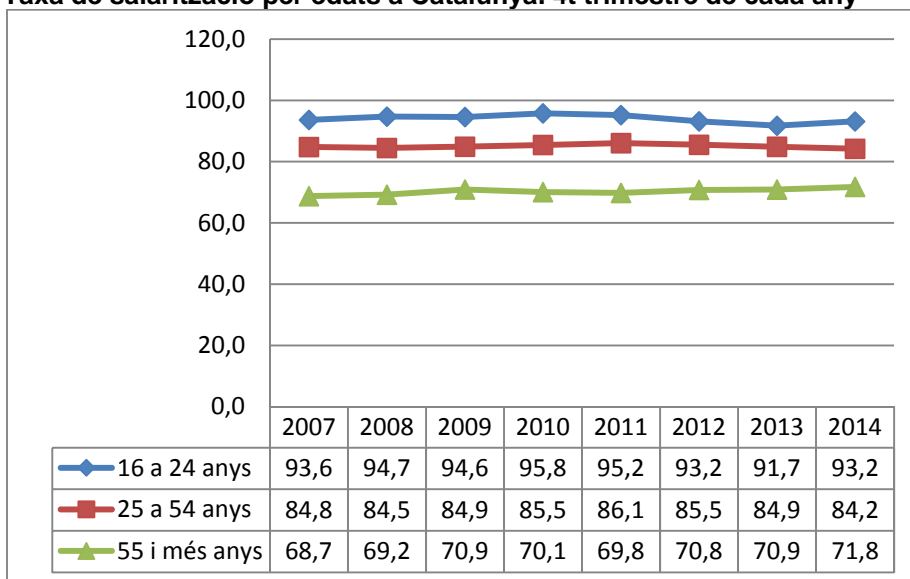
S'incrementa sensiblement la bretxa salarial entre homes i dones a Catalunya entre el 2007 i el 2012 del 17,1% al 20,2%, gairebé 4 punts per sobre de la mitjana europea.

Taxa de salarització per sexes a Catalunya. Mitjanes anuals

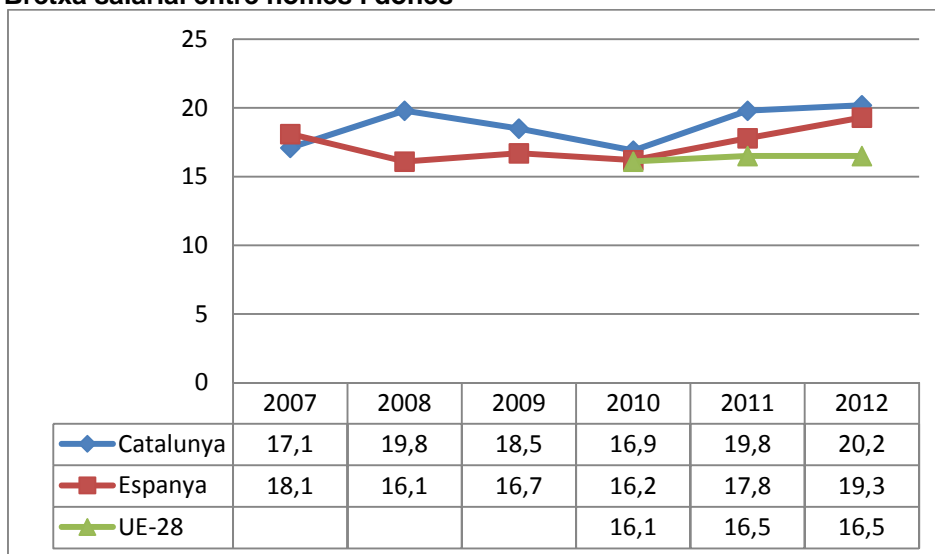
Font: Enquesta de població activa de l'INE

Taxa de salarització per edats a Catalunya. 4t trimestre de cada any

Font: Enquesta de població activa de l'INE

Bretxa salarial entre homes i dones

Font: Idescat

6.6. Risc de pobresa en el treball

La taxa de risc de pobresa en el treball és un indicador que mostra la proporció de persones que van treballar almenys set mesos durant l'any de referència de la renda i tenen una renda disponible equivalent per sota del llindar de risc a la pobresa.

Pel que fa a Catalunya i comparant l'any 2008 (inici de la crisi) i el 2014 (últimes dades disponibles), aquesta taxa ha passat del 8,6% a l'11,7%. És a dir que hi ha un 11,7% de treballadors i treballadores pobres, una xifra superior en més de 2 punts a la de la Unió Europea.

Taxa de risc de pobresa en el treball. 2008 i 2014

	2008	2014(2)
Catalunya	8,6	11,7
Espanya	11,1	12,6
Unió Europea	(1)	9,6

(1) No està disponible la dada de la Unió Europea per al 2008

(2) El 2013 a Catalunya es produeix una ruptura de sèrie

Font: Idescat

7. Resum

Menor despesa social

- Catalunya ha mantingut al llarg dels anys un esforç relatiu en despesa de protecció social significativament inferior a la majoria de països de la Unió Europea i fins i tot per sota d'Espanya.
- Les polítiques de retallades han fet caure el pes de la despesa social en un context on les necessitats de protecció social s'incrementen.
- La despesa pública en educació també ha estat històricament per sota dels nivells mitjans europeus, la qual cosa afecta de forma particularment negativa la igualtat d'oportunitats de la població més jove.

Pressió fiscal per sota de la mitjana europea

- La pressió fiscal a Catalunya està 7,3 punts per sota de la de la mitjana europea, la qual cosa limita la capacitat per implementar polítiques contra les desigualtats socials.
- Des de l'inici de la crisi, la pressió fiscal s'ha reduït en 5,2 punts percentuals, la caiguda més gran comparada amb tots els països de la UE-28. Aquesta reducció ha recaigut principalment en la tributació directa, mentre que en la mitjana europea l'estructura impositiva s'ha mantingut relativament més estable.
- La forta caiguda d'ingressos fiscals es produeix com a conseqüència d'una dependència més gran dels sectors més afectats per la crisi i també per les rebaixes fiscals introduïdes pels diferents governs.
- D'altra banda, l'estructura tributària de Catalunya, igual que la de la majoria de països de la Unió Europea, és de caràcter regressiu: només una tercera part dels ingressos s'obtenen de la tributació directa progressiva.

Es redueixen els beneficiaris de les prestacions socials

- Les pensions contributives de la Seguretat Social han perdut poder adquisitiu durant els últims anys. Aquesta pèrdua s'atura el 2014 com a resultat de l'estancament dels preus.
- Les persones beneficiàries de les pensions no contributives s'han reduït de manera sostinguda des del 2007 com a conseqüència de les retallades, fins que el 2014 el nombre de persones beneficiàries augmenta respecte de l'any anterior.

- El percentatge de persones aturades que cobren algun tipus de prestació es continua reduint. El 2014 només un 30,9% de les persones en situació d'atur rep alguna prestació o ajuda pública.
- A partir del 2013 es tornen a incrementar tant els expedients com l'import executat de la renda mínima d'inserció malgrat que encara està per sota de la situació anterior a les retallades.

Mercat de treball més precaritzat

- La destrucció d'ocupació, que s'inicia el 2008, s'atura el 2014 i la taxa de desocupació de 16 a 64 anys es redueix respecte al 2013 en 3 punts.
- La precarització de l'ocupació afecta molt més els joves de 16 a 24 anys, però també més les dones que els homes i més la població assalariada estrangera que la de nacionalitat espanyola.
- Les persones joves de 16 a 24 anys que volen treballar presenten una taxa d'ocupació molt per sota de la que tenien el 2007 i una taxa d'atur propera al 50%, que triplica la de l'inici del període.
- Prop del 60% dels joves ocupats (de 16 a 24 anys) treballen amb contractes temporals, i també prop d'un 60% tenen contractes a temps parcial.
- La població aturada de llarga durada augmenta 3 punts respecte de l'any anterior i arriba al 60,5%.
- La població aturada que viu en llars on tots els seus membres actius estan a l'atur es multiplica per 6 entre el 2007 i el 2013. A finals del 2014, són el 42,6% les persones aturades que estan en aquesta situació, amb un increment de més de 20 punts en relació amb el 2007.

Educació: no es garanteix la igualtat d'oportunitats

- El percentatge de baixos resultats de l'alumnat de famílies amb nivell de riquesa més baix duplica el de l'alumnat de famílies amb el nivell de riquesa més alt.
- La taxa d'atur és més elevada com menys titulació té la persona, i la crisi incrementa aquestes diferències.
- D'altra banda, les polítiques públiques d'educació, que haurien de corregir aquesta situació i garantir una major igualtat d'oportunitats, es redueixen com a conseqüència de les polítiques de retallades.

Distribució de la renda: augmenten les desigualtats i la pobresa

- Des de l'inici de la crisi, les rendes de les famílies catalanes han experimentat una disminució important i més intensa que en la majoria de països de la Unió Europea. Una caiguda que duplica la de la mitjana de la UE.
- Catalunya és dels països on més han augmentat les desigualtats. En els anys previs a la crisi els nivells de desigualtat eren inferiors a la mitjana europea i ara han passat a situar-se per sobre.
- La pèrdua de la capacitat adquisitiva de la renda de les famílies catalanes s'està repartint d'una forma gens equitativa: les pèrdues relatives s'acumulen en els sectors de rendes baixes. A la vegada es produeix una concentració de renda en la població més rica.
- Les diferències entre les rendes més altes i les més baixes s'incrementen. La renda del 20% de les famílies amb ingressos més elevats és 6,5 vegades superior a la renda del 20% amb menys ingressos. Mentre que en el conjunt de la UE ho és 5 vegades.
- La pobresa ha crescut de forma més intensa a Catalunya que en pràcticament tots els països de la Unió Europea. L'any 2014, el 26,0% de la població a Catalunya es troba en risc de pobresa i/o exclusió social.
- Des d'una perspectiva de gènere, la taxa de risc de pobresa s'ha mantingut al llarg dels anys de crisi relativament més elevada per a les dones que per als homes, si bé amb una tendència a la reducció de les diferències. Pel que fa als joves de menys a 18 anys, la taxa de risc de pobresa és molt elevada, 10 punts per sobre de la població de 18 a 64 anys.
- 201.000 persones viuen l'any 2014 en llars on no hi ha cap perceptor d'ingressos, pràcticament el doble de les que hi havia abans de la crisi, l'any 2007.
- El 2014, el 12,9% de la població catalana té moltes dificultats per arribar a final de mes. Aquest percentatge, si bé s'ha reduït en relació amb el 2013, encara està per sobre del seu valor mitjà en els anys previs a la crisi.

Pèrdua de pes de les rendes salarials. Increment de la bretxa salarial entre homes i dones i risc de pobresa en el treball

- Un dels factors determinants del creixement de les desigualtats ha estat la pèrdua de pes de les rendes salarials en la distribució de la renda. En el cas de Catalunya les rendes salarials experimenten una forta caiguda, com a conseqüència de la reforma laboral i les retallades salarials en la funció pública, la qual cosa contrasta amb l'evolució dels països de la Unió Europea on la participació de les rendes salarials ha guanyat pes des de l'inici de la crisi.

- D'altra banda, el retrocés de la capacitat adquisitiva de les rendes salarials afecta amb més intensitat les més baixes. Així mateix, mentre que la capacitat adquisitiva dels sous dels càrrecs directius ha augmentat, la de la resta d'empleats i empleades ha caigut.
- La bretxa salarial entre homes i dones s'incrementa a Catalunya de forma sensible i se situa 4 punts per sobre de la mitjana europea.
- Un 11,7% dels treballadors i treballadores a casa nostra són pobres, perquè obtenen uns ingressos per la seva feina per sota del llindar del risc a la pobresa.

8. Conclusions

Catalunya és un dels països on més han augmentat les desigualtats, amb una concentració de la renda en la població més rica. En els anys previs a la crisi els nivells de desigualtat a Catalunya eren inferiors a la mitjana europea.

Factors determinants han estat la destrucció d'ocupació, el menor pes de la despesa social, les rebaixes fiscals sobre la renda i la riquesa, i el retrocés dels salaris en la distribució de la renda. Això ha afectat amb més intensitat les rendes salarials més baixes.

Aquesta situació contrasta amb l'evolució dels països de la Unió Europea, on la participació de les rendes salarials ha guanyat pes des de l'inici de la crisi.

S'ha incrementat la bretxa salarial entre homes i dones, mentre que a la Unió Europea s'ha reduït en el mateix període.

En el conjunt del període s'ha precaritzat l'ocupació. S'incrementa la temporalitat i es substitueix treball a jornada completa per treball a temps parcial.

Cau la protecció a les persones en situació d'atur: només un 30,9% rep alguna prestació o ajuda pública.

La pobresa es cronifica i una quarta part de la població es troba en risc de pobresa o exclusió social. Destaca la pobresa del joves de menys de 18 anys, que està molt per sobre de la mitjana.

En aquest context, cobra presència la figura del treballador o treballadora pobre que tot i tenir ocupació obté uns ingressos per sota del llindar de la pobresa.

Les persones joves de 16 a 24 anys són el col·lectiu més afectat per l'atur i la precarietat laboral i són els grans damnificats d'un sistema educatiu que no garanteix la igualtat d'oportunitats.

En el mateix període de referència, la pressió fiscal a Catalunya s'ha situat 7 punts per sota de la mitjana europea, la qual cosa limita la capacitat per lluitar contra les desigualtats socials.

Els resultats mostren que la crisi no s'ha repartit de forma equitativa, que s'han incrementat les desigualtats i la pobresa, i que les polítiques de retallades han tingut un paper determinant.

L'increment de les desigualtats dificulta la recuperació econòmica i provoca fractures en la societat.

9. Diferències significatives en relació amb l'informe de l'any anterior

Amb les últimes dades disponibles (2013 i 2014), s'accentuen les tendències negatives observades en l'informe anterior pel que fa a l'increment de les desigualtats a Catalunya, i augmenta la bretxa social i la distància que ens separa de la Unió Europea quant a benestar. L'augment de les desigualtats dificulta la recuperació econòmica i afebleix la cohesió social.

En el mercat de treball es produeix una recuperació de l'ocupació però amb pitjors condicions laborals, la qual cosa provoca que no es redueixin les desigualtats i que fins i tot augmentin.

En alguns paràmetres es constata una pitjor situació a Catalunya que a Espanya, com, per exemple, en despesa social. D'altra banda, abans de la crisi teníem a Catalunya indicadors de benestar per sobre de la mitjana de la UE-28 que ara se situen per sota.

Pel que fa a paràmetres concrets que empitjoren en relació amb l'informe anterior hi ha els següents:

Augmenta la distància en relació amb la pressió fiscal amb la Unió Europea, en especial pel que fa als impostos sobre la renda, el patrimoni i el capital. Sense uns recursos públics equivalents no és possible aspirar als mateixos nivells de benestar.

Els indicadors macroeconòmics del nivell de benestar per capita com la capacitat adquisitiva del PIB, el saldo de rendes primàries i la renda familiar bruta disponible cauen des de l'inici de la crisi a Catalunya i Espanya amb més intensitat que en la mitjana de la UE-28. En el cas de Catalunya, la caiguda acumulada del PIB per capita entre el 2007 i el 2014 és del 18,2%, mentre a Espanya ha estat del 16,3% i a la UE-28, del 8%.

Continua la forta caiguda del pes de les rendes salarials sobre el PIB, situació que contrasta amb la de la UE, on s'ha incrementat. Augmenta la bretxa salarial entre homes i dones.

Els directius recuperen poder adquisitiu en relació amb abans de la crisi mentre que els empleats i empleades el continuen perdent.

Es produeix un fort increment de l'ocupació a temps parcial dels joves de 16 a 24 anys (14 punts) en un context de precarització del mercat de treball. Això fa que el 58,2% dels joves tinguin una ocupació a temps parcial.

Augmenta l'atur de llarga durada 3 punts respecte de l'any anterior i se situa per sobre del 60%.

Disminueix de forma molt important la taxa de protecció a la desocupació. El 2014 només un 30,9% de les persones en situació d'atur rep alguna prestació o ajuda pública.

S'incrementa la taxa de risc de pobresa en el treball a Catalunya, que arriba a l'11,7%, una xifra més de 2 punts superior a la de l'Unió Europea (9,6%). És a dir, que un 11,7% de les persones que treballen a Catalunya obtenen uns ingressos per la seva feina per sota del llindar del risc a la pobresa.

En els quatre anys previs a la crisi, a Catalunya, l'índex de Gini, l'indicador més utilitzat per mesurar les desigualtats, era millor que la mitjana europea; ara ja no ho és i ha empitjorat l'últim any.

S'accentuen les desigualtats: el 20% de la població més rica acumula 6,5 vegades més recursos que el 20% més pobre. Cal tenir en compte que aquest indicador es calcula sobre els ingressos de les famílies un cop s'ha dut a terme la funció redistribuïdora del sector públic.

L'evolució de la taxa de risc de pobresa o exclusió social (índex AROPE) experimenta un fort increment en l'últim any i passa del 24,3% al 26,0%. Destaca de forma especialment negativa l'elevada taxa de risc de pobresa dels joves de menys de 18 anys. L'últim any s'ha produït també un increment de la taxa de pobresa de les dones, que supera la dels homes.

Es produeix un fort increment, de més de 10 punts, en la bretxa de risc de pobresa. A Catalunya els pobres són molt més pobres el 2014 del que ho eren el 2007, mentre els rics són encara més rics.

En l'àmbit de l'educació hi ha una disminució dels recursos que aporta el Govern de la Generalitat. Aquesta disminució se suma a fortes caigudes anteriors mentre augmenta, en canvi, el nombre d'alumnat. Això té efectes negatius pel que fa a la igualtat d'oportunitats.

La conclusió que es desprèn de les dades de l'informe és d'emergència social. Una situació que es deriva del mercat de treball (atur i precarietat laboral), les retallades en les polítiques públiques i una fiscalitat injusta i insuficient.

Centre d'Estudis i Recerca Sindical (CERES) de CCOO de Catalunya

www.ccoo.cat/ceres

Barcelona, novembre del 2015

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

Comissió Obrera Nacional de Catalunya

Via Laietana, 16, 08003 Barcelona
www.ccoo.cat